

WUC

maig-juny 79

n.º 685

50 pts.

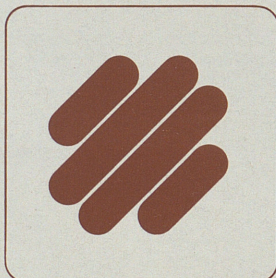
Els carrers són nostres

Forts com el talaiot perenne

La nostra presència a les Illes va ser
acollida amb un afecte fraternal.

Però no ens va sorprendre. Més enllà
del temps, ens uneixen uns sentiments que
encara són vius, latents, intactes, i
que donen una força perenne a la nostra amistat.

BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL
DE CATALUNYA

A les Balears: PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA
CAMPOS · MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIES

LLUC

MAIG - JUNY 79

LLUC

Revista bimestral, n.º 685
Any LIX

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619
Telèfon 22 32 99
Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores
Conseller-Delegat: Manuel Soler i Palà
Caps de Redacció: Josep M. Llompart i
Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 300 ptes. anuals
Estranger: 350 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 50 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imprimeix: taller gràfic ramon
Balma, 39 - Tel. 25 44 32
Dipòsit legal: P. M. 276-1958

Universitat de les
Illes Balears
Servei de Biblioteca i
Documentació
Edifici Guillem Cifre
de Colònia

= Sumari =

Pàg.

- 2 **CORREU: No solament per als erudits (LLUC).**
Festes populars de Cultura «Pompeu Fabra» (9-14 octubre a Mallorca).
Premi «Casa nostra» de periodisme.
- 3 **EDITORIAL: Els carrers són nostres.**
Un dels problemes que els nous Ajuntaments (tots?) tenen sobre la taula és el del canvi de noms d'alguns carrers, desfigurats per les circumstàncies polítiques que han causat la despersonalització del nostre poble, també en una cosa tan entranyable com són els carrers de les nostres viles i ciutats. Quin és el camí a seguir? És una qüestió intranscendent? Llegiu l'Editorial i la capçalera del nostre present número.
- 4 Joan Miralles i Montserrat: **Cap a una nomenclatura popular dels nostres carrers.** Un article ben documentat i amb bones pistes de futur.
- 9 **La revista de l'OBRA SOCIAL de «La Caixa».**
- 10 Gabriel Bibiloni: **Els carrers de la ciutat de Mallorca.** L'assaig de G. Bibiloni es concreta ja a la capital de l'illa, amb un recorregut històric prou eloqüent per a conèixer el nomenclàtor actual de la nostra ciutat i les seves motivacions.
- 15 Isidor Mari: **La «Toponímia bàsica de les Pitiüses», cap a la normalització dels noms de lloc.** Vegeu-ne una llista ben completa.
Ara presentam els casos d'una ciutat i una vila de Mallorca:
- 17 **Els noms dels carrers d'Inca: una tasca irrenunciable,** per Jaume Armengol i Coll.
- 18 **Sobre la nomenclatura dels carrers de Pollença,** per C. Cortès, A. Riu-sech, F. Albertí.
- 20 **Els rètols comercials,** per Toni Artigues. Que la nostra llengua sigui avlat als nostres carrers i pertot arreu.
- 23 Antoni Serra: **Recordant en Miquel Angel Colomar.**
- 24 **L'ESGLÉSIA NOSTRA. Guillem Colom i Ferrà: en la mort d'un poeta creient.** Die 6 de juny morí a Ciutat, el darrer supervivent de l'anomenada «Escola mallorquina». Pere Llabrés publica un article sobre la poesia religiosa del poeta, especialment la que compongué per encàrrec de la Comissió de Litúrgia de Mallorca. Al proper número LLUC publicarà un article més extens sobre el gran poeta i patriota desaparegut.
- 26 **Cap a l'Estatut: Pacte autonòmic.** El que signaren pel març d'enguany algunes forces polítiques de les Illes.
- 27 **Música coral i altres activitats d'estiu,** de l'Obra cultural de «La Caixa».
- 28 **Els xuetes i l'Acadèmia de nobles arts a la segona mitat del segle XVIII,** per Bartomeu Mulet Trobat. Un cas curiós de no discriminació.
- 31 **Entorn de Jaume Fedelich,** pintor, per Guillem Cabrer.
- 32 **LLIBRES: Món d'avui i fe cristiana. Geografia:** una revista de la Facultat de Filosofia i Lletres de Ciutat.

**Festes populars de Cultura
«Pompeu Fabra»****NO SOLAMENT PER ALS ERUDITS**

El número passat publicàrem de bon grat una carta de Pere Llofriu (p. 2), en què es feia una crítica prou coenta a **Lluc** per esser un òrgan minoritari i elitista. La Redacció publicà la carta perquè està oberta a tota crítica, sobretot si té la intenció de ser constructiva. Però la Redacció de **Lluc** creu que té el deure de contestar i donar una explicació a aquesta opinió d'un lector nostre.

Lluc, per les circumstàncies anormals en què es desenrotlla la nostra cultura, ha d'abraçar un ampli ventall de temes, de gusts, de preocupacions. Tant de bo que aquí poguéssim tenir molts de mitjans de comunicació en la nostra llengua i al servei de la cultura del nostre poble. Malauradament no els tenim, tots sabem per què, i el redreçament és costós i lent.

No podem admetre que **Lluc** sigui només una revista per als erudits. És ver, i creim que això és una tasca de la nostra revista, que aquests anys passats no podran ser entesos culturalment sense recórrer a les planes de **Lluc**, perquè aquesta té números ja imprescindibles per a molts d'estudis, que prestarà i ja està prestant un suport a molts estudis universitaris. Però també a **Lluc** s'hi poden trobar molts d'articles de divulgació.

Per altra banda, si no publicam més articles de caire popular, per a tothom, és que ens manquen col·laboracions d'aquest tipus: no perquè **Lluc** les refuï: seran ben vingudes. Que arribin ja des d'ara i, amb la col·laboració de tots els qui volem un redreçament ampli, el més ampli possible, popular, de la nostra cultura, farem una revista —i tant de bo que en sortissin d'altres— per cobrir tot l'espai de les inquietuds socials i culturals del poble de les Illes.

LA REDACCIÓ DE LLUC

Any 1979. MALLORCA. 9 a 14 d'octubre.

Dedicades a Antoni M.ª Alcover, a Marian Aguiló i a la commemoració del 750è aniversari de la Conquesta de Mallorca.

CONCURS LITERARI

Premi «*Jaume I*», dotat amb 100.000 Pts. i destinat a un assaig sobre algun aspecte d'història política, cultural o literària dels països de llengua catalana.

Jurat: Manuel Sanchis Guarner, Joan Triadú, Gregori Mir, Damià Ferrà-Ponç i Josep Amengual Batle.

Premi «*Marian Aguiló*» dotat amb 50.000 Pts. i destinat a un recull de poemes.

Jurat: Josep M. Llompарт, Jaume Vidal Alcover, Vicent Andrés Estellés, Llorenç Moyà Gilabert i Miquel Bauçà Rosselló.

Premi «*Mn. Antoni M.ª Alcover*» dotat amb 50.000 Pts. i destinat a un llibre de narracions.

Junta: Miquel Angel Riera, Gabriel Barceló Bover, Gabriel Janer Manilla, Llorenç Capellà i Antoni Serra.

Premi «*Cavall Fort*», dotat amb 15.000 Pts. al millor recull d'un mínim de cinc narracions o articles de divulgació per a infants, com els que apareixen normalment a la revista patrocinadora del premi.

Jurat: Albert Jané, Joaquim Carbó, Miquel Adrover, Guillem Cabrer i Ramon Bassa.

NORMES:

Els treballs han d'esser escrits en català. Cal enviar-ne cinc còpies mecanografiades a doble espai i per una sola cara del full. El termini de recepció d'originals acaba dia 15 de setembre de 1979. Les obres, que hauran de dur el nom sencer i adreça, cal enviar-les a l'OBRA CULTURAL BALEAR (Carrer Impremta, 1; Palma de Mallorca). Els autors que vulguin figurar amb pseudònim hauran d'indicar-ho expressament.

PREMI «CASA NOSTRA» DE PERIODISME

Es convoca per segona vegada el premi «Casa Nostra» de periodisme, i es regirà per les següents bases:

1.—Els treballs que optin al premi hauran de versar sobre un d'aquests dos temes:

— «Comesa dels Casals Catalans a l'estranger»

— «Suïssa vista des dels Països Catalans»

2.—L'import del premi és de 20.000 ptes.

3.—Els treballs hauran de ser inèdits i redactats en català. S'hauran de presentar escrits a màquina, per duplicat, sense signatura i acompanyats d'un títol i d'un lema. El títol i el lema s'indicaran també a l'exterior d'una plica i es faran constar igualment dintre del sobre clos, juntament amb el nom i l'adreça de l'autor.

4.—Els treballs s'hauran d'enviar a la secretària de Casa Nostra, Sra. Roser Suana-Pàmies (Bergackerstr. 925, 5115 Mörken / Suïssa), fins al dia 10 de setembre de 1979.

5.—El veredict del Jurat es farà públic durant l'acte de celebració de la Festa Major de Casa Nostra.

6.—Casa Nostra es reserva el dret de publicar en el seu butlletí Plançó tant el treball guardonat com els altres treballs presentats al concurs.

ELS CARRERS SÓN NOSTRES

Consti que ni el títol d'aquest Editorial ni la portada d'aquest número de **LLUC** volen imitar i retorcer una frase, desgraciada i prou coneguda d'un polític centralista de l'Estat espanyol. No. La frase és ben nostra, com volem que siguin nostres els carrers, els pobles, les viles i ciutats, la terra que trepitjam, que amaram amb la nostra suor, les nostres llàgrimes, les nostres il·lusions i esperances.

Els Ajuntaments democràtics —alguns no ho són gaire, però vaja...— tenen, uns més, altres menys, sobre la taula de quefers immediats la nova retolació dels carrers. **LLUC** hi dedica la capçalera d'aquest número.

El tema no és intranscendent, ni purament polític, molt menys revengista. El tema és patriòtic. Així de clar i llampant. Que els carrers, que —ho repetim— són ben nostres duguin uns o altres noms, novells o tradicionals, no pot ser qüestió de decisions immadures, de simples conveniències o acords pseudo-polítics, de modes passatgeres.

Comencem per dir que els carrers per esser vertaderament nostres, que ho són, han de ser retolats amb noms ben nostres: perquè sapiguem quina terra trepitjam, d'on venim, quina és la nostra història i el llegat dels avantpassats, quina és la perspectiva i l'horitzó que ara també albira el nostre poble.

Per això han de ser esborrats els noms que afrontaren aquesta terra nostra, sotmetent-la a una colonització injusta, els noms d'un bàndol que enganxà el carro de la nostra història a una guerra que aquí la majoria ni sospitava ni desitjava, els noms d'una cultura forastera que un fantasmagòric «Imperio» imposà en els llibres de text i que féu gravar a les cantonades de carrers i places. No poden continuar absents de la vida ciutadana en les nostres vies els noms dels fills d'aquesta terra que, per haver-la estimada de veres, sofriren exili o mort o foren esborrats de les llistes «oficials» de la cultura i de la memòria de les Illes. Cal esborrar, cal redescobrir, cal, en definitiva, renacionalitzar aquest país nostre, amb seny, amb coneixement

editoria

de causa, amb investigació històrica, amb sentit de futur —per no caure en errors que ara lamentam— conservant noms, recuperant-ne d'altres, esborrant els qui, com un malson, han afeixugat i desfigurat la nostra geografia ciutadana.

En definitiva cada racó de les nostres viles i ciutats, cada carrer ample o estret, nou o vell, dels nostres pobles hauria de ser vertaderament, culturalment, allisonador: ens hauria de parlar de fets i d'hommes que han bastit la nostra història, que configuren el nostre passat, que ens fan tocar de peus a terra, que ens transmeten folklore o tradició, que —finalment— ens parlen de la vida d'un poble que tots els estands d'aquestes Illes formam i dia rera dia anam construint.

Això contribuirà poderosament, no ho dubtem, al recobriment de la nostra llengua, signe de la nostra identitat nacional. No cal insistir-hi més.

Però concretem-ho també, no sols als noms dels carrers, sinó també —i això encara és més important— a la nostra toponímia. Bandegem per sempre malèfiques i ultrajants traduccions: **La Puebla, Santa Margarita, Lluchmayor, San Juan, San Lorenzo**, etc. Esborrem, com més aviat millor, els noms forasters de pams de terra mallorquina: **El Amanecer, Costa de los Pinos, Sometimes, Las Gaviotas, Ciudad de los Lagos**, etc., etc.

Així sí que, també amb la nostra paraula, farem Autonomia, recobrem la perduda i malferida identitat nacional.

Cap a una nomenclatura popular dels nostres carrers ⁽¹⁾

per Joan Miralles

Amb la nova situació política sorgida arrel de les eleccions municipals els novells consistoris hauran d'enfrontar-se amb una tasca especialment significativa: la de restituir els noms populars i tradicionals a les nostres places i carrers. La nomenclatura urbana actual sofreix una doble anomalia: és consignada en una llengua que no és l'autòctona, i hi abunden les referències a persones o institucions que representen la imposició ideològica i partidista d'un bàndol part damunt l'altre, a conseqüència sobretot de la Guerra Civil. El repte amb què hauran d'enfrontar-se els nous consistoris tindrà les seves dificultats, polítiques i tècniques. Hem de creure, però, que la raó i la justícia han de prevaler, i que la nova nomenclatura estarà basada en els nostres senyals d'identitat, tradicionals i populars, i en la normalització de l'ús públic de la nostra llengua. M'he animat a escriure aquest paper davant la urgència d'aquesta tasca. Voldria donar a conèixer, per això, com a simple referència, les línies generals del famós informe de J. M. Quadrado sobre la nomenclatura urbana palmesana del segle passat (2). D'altra banda, parlaré d'algunes orientacions de caire metodològic i tècnic, que crec que poden ésser útils als nous consistoris, a l'hora de determinar de manera assenyada i científica els noms futurs que serà necessari donar a les nostres places i carrers.

I. UN IMPORTANT PRECEDENT: L'INFORME DE J. M. QUADRADO

Arrel de la disposició del governador, de l'any 1862, demanant que les places i carrers fossen retolats, aquesta autoritat demanà a l'«Academia Provincial de Ciencias y Letras» un informe sobre la nova nomenclatura urbana de Palma. Un dels membres de la comissió municipal, J. M. Quadrado, donà a conèixer un dictamen, que divergia considerablement dels criteris generals de gran part dels membres de la comissió. Aquest informe, publicat el 1863, és en línies generals molt respectuós amb la nomenclatura popular tradicional, però pateix sovint dels prejudicis propis de l'home amb mentalitat provincial conservadora i disglòssica.

Aquest treball comença per comentar les dificultats d'ordre general per a dur a terme la nova nomenclatura, segueix després la idea que té l'autor dels noms «populars», denuncia els perills d'un nomenclàtor massa «arqueològic» i excessivament allusiu a personatges, en lloc dels noms populars tradicionals. Són particularment interessants les bases en què cal fonamentarse per a dur a terme la nova nomenclatura. Cal dir que aquestes bases, encara que siguin del mateix Quadrado, segueixen de molt prop les directrius de la «Junta General de Estadística». Vegem-les:

«1.º Respetar los nombres existentes y en uso, prefiriendo entre dos igualmente usados el escrito al oral, el más antiguo al más reciente, el más digno al que lo sea menos, el de edificio público al de casa particular. Sólo se considerarán causas atendibles para imponérselo nuevo, la falta de nombre concreto y determinado por ser nueva la vía, o por haber caducado hasta olvidarse el anterior, o por ser indecente, repugnante o ridículo, o por incorporación de dos vías en una, a la cual no sea aplicable por su índole ninguno de los dos que anteriormente llevaban. No se entenderá caducado un nombre por desaparición del objeto que lo motivaba v.g. de un arco, de una fuente, de un convento...» (p. 15 i 16).

«2.º En la imposición de nombres nuevos se atenderá principalmente a las circunstancias de localidad, a la proximidad de alguna puerta, baluarte, edificio público, capilla u otro objeto notable que en la calle exista o haya existido, a la industria u oficio de la mayoría de sus habitantes, a la memoria de algún hecho notable ocurrido en ella o persona insigne y célebre que tenga relación notoria con la misma, al nombre que en anteriores épocas llevaba, al apellido de la familia más conocida que la habitaba en otros tiempos, prefiriendo los ya extinguidos a los actuales. **Los recuerdos por gloriosos que sean no son admisibles a no hallarse concretados a la localidad: el nombre ha de brotar por sí mismo del removido suelo, y no traerse de fuera su semilla** (3). Entre estas indicaciones se escogerá la más obvia y de más fácil adopción» (p. 16).

«3.º Cada nombre se concretará a una calle determinada, fijando bien sus límites, no conceptuándose una misma la que forme plazuela considerable, ni la que varíe su dirección en ángulo recto, mientras no sea por un trozo insignificante, ni la que se divida luego en dos más estrechas continuadas en línea divergente, formando entre ellas esquinazo. En algunos barrios intrincados y escéntricos que llevan como en común ciertas domina-

TALLER GRÀFIC

RAMON

Una impremta
per a la nostra cultura

TIPOGRAFIA I OFFSET

Balmes, 39 Tel. 25 44 32 Palma

ciones, se deslindarán y distribuirán estas según mejor convenga con arreglo a la localidad» (p. 16).

«4.º Se procurará evitar las repeticiones de un mismo nombre aun entre calles y plazas; mas para huir de ellas, sobre todo cuando proceden de un templo o edificio público o lugar muy nombrado, no se creará denominación nueva para una de las dos vías, a no ser que se ofrezca muy obvia y legítima. Los nombres compuestos de dos palabras, aun cuando la una sea repetida, si la otra es muy determinante, no incurrirán en el caso de repetición» (p. 16 i 17).

«5.º Se admitirán las calificaciones de plazas, plazuelas, calles, travesías, cuestas, costanillas y callejones» (p. 17).

«6.º Se abreviarán los nombres en cuanto no sea preciso para determinarlos estrictamente, regulándose por esta consideración y por la costumbre la conservación o supresión de las palabras *arco*, *horno*, y otras genéricas» (p. 17).

«7.º Se castellanizarán los vocablos que sean parecidos o muy análogos o ambos idiomas, a los cuales baste cambiar la desinencia, o que sean de fácil traducción mientras el oído no la repugne. El no serlo no será de ninguna manera un motivo para desecharlos» (p. 17).

De la mateixa manera, passa revista a les raons que justifiquen el canvi de nom d'una plaça o carrer:

«1.º la falta de nombre concreto y determinado, 2.º el ser nueva la vía, 3.º el olvido o desuso del nombre anterior, 4.º el ser indecente, repugnante o ridículo, 5.º la repetición que no lleve la diferencia de calle y plaza u otra análoga, breve y muy perceptible, 6.º la incorporación de dos vías en una a la cual no sea aplicable el nombre anterior de ninguna de aquellas» (p. 26 i 27).

Pel que fa a la qüestió de la llengua és ben palesa la visió disglòssica del nostre historiador, en una època en què la maquinària centralista i «provincialitzadora» va avançant sense aturall. N'hi ha prou en rellegir l'anterior regla 7.º, i fixar-se sobretot en els textos següents:

«Oigase como se expresa sobre la traducción de los nombres en aquellas donde se hable idioma distinto del castellano, con tal espíritu de discreta tolerancia, que no podrá menos de hacerse estensivo a cualesquiera otros puntos se le consulten. «Como la regla 17, dice, nada prescribe en absoluto, sino que indica el pulso con que debe procederse a conservar los nombres de sabor y dialecto provincial o a castellanizarlos según las circunstancias, claro es que al buen gusto y tacto de los encargados queda encomendado el acierto en cada ocasión. **Ningún pueblo debe repudiar su origen, especialmente cuando en España todos los orígenes son gloriosos; pero tampoco puede empeñarse contra la acción del tiempo la unidad compacta de la nacionalidad y la preponderancia del idioma común.** Lo intraducible sin incurrir en afectación o en ridículo, sería temeridad el tocarlo: el uso de los siglos lo desgastará si llegase a parecer caprichoso, o lo respetará si fuese histórico y venerable. Lo que no se diferencia del provincial al castellano más que por la sílaba desinencial, entra naturalmente en la jurisdicción de lo castellanizable, especialmente si puede hacerse sin violencia como en los vocablos de uso frecuente en la vida social» (p. 14).

I posats a reproduir perles meravelloses, llegiu aquest altre fragment, que tant se consona amb les afirmacions de la teoria dels «pisos lingüístics» de Julián Marías (4):

«Tal vez alguno, comparando como hemos hecho los nombres de las vías públicas con los apellidos, pretenderá que al par de estos son intraducibles y que deben conservarse en su lengua nativa estrictamente; pero no vemos obstáculo en que se castellanizen todos los que sin esfuerzo puedan serlo con un leve cambio de terminación o por fácil correspondencia que sólo el oído puede apreciar. Siendo dos nuestros lenguajes, el uno hablado comúnmente mallorquín, el otro escrito, impreso u oficial invariablemente castellano, ¿qué reparo hay en

que sea doble también la nomenclatura de las calles, ya que aun cuando pudiera ser bilingüe sería de todas maneras distinta en uno y otro su pronunciación» (p. 15) (5).

(1) Aquest article, sense l'apartat referent a l'informe de Quadrado i amb menys bibliografia, fou publicat per primera vegada amb el mateix títol a «Última Hora» (12-V-1979) pàg. 22, dins «La columna de foc».

(2) JOSÉ MARIA QUADRADO, *Observaciones sobre la titulación de las calles* (Palma de Mallorca 1863), 36 pàgs. Fou republicat, idèntic a finals del segle passat, amb el títol *Observaciones sobre la rotulación de las calles de Palma*, dins «Ensayos religiosos, políticos y literarios» tom III (Palma de Mallorca 1894), pàgs. 331-362. Les meves cites pertanyen a la primera edició.

(3) Faig notar que he subrallat aquestes frases i en general totes les altres que apareixen en negret.

(4) *Consideración de Cataluña* (1966).

(5) Pel que fa als noms de les places i carrers de Palma són bàsics els següents treballs:

GABRIEL ALOMAR ESTEVE, *La reforma de Palma. Hacia la renovación de una ciudad a través de un proceso de evolución creativa* (Palma de Mallorca, 1950), 109 pàgs.

ARCHIDUQUE LUIS SALVADOR, *La ciudad de Palma*, dins «Las Baleares descritas por la palabra y el grabado» (Palma de Mallorca 1954), 312 pàgs.

JAIME ESCALAS REAL, *Aquella ciudad de Palma*. Evocación gráfica de la ciudad de últimos del siglo XIX y primeros del XX y su comparación con la actual (Palma 1972), 205 pàgs.

E. ESTADA, *La Ciudad de Palma*. Su industria, sus fortificaciones, sus condiciones sanitarias y su ensanche, con un apéndice sobre las condiciones que han de reunir las viviendas para ser salubres. (Palma 1892), 260 pàgs.

RAMON MEDEL, *Guía para viajeros en Palma de Mallorca* (Palma 1849).

LEONARD MUNTANER, *Un model de Ciutat pre-industrial. La ciutat de Mallorca al segle XVIII*, dins «Trabajos de Geografía». Miscelánea 1977-78. Departamento de Geografía de la Facultad de Letras de Palma de Mallorca núm. 34, pàgs. 5-33.

P. d'A. PEÑA, *Guía manual de las Islas Baleares*, con indicador comercial (Palma 1891), 480 pàgs.

Antiguos recintos fortificados de la Ciudad de Palma, a «Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana» (1887), pàgs. 27, 39, 59, 77, 83, 93, 97. Fou reeditat a «Biblioteca Balear» (Palma 1956), 80 pàgs.

J.M. QUADRADO, *División de la Ciudad según el Libro del Repartimiento* dins «Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana»

II. PER A UN ESTUDI DE LA NOMENCLATURA URBANA D'UNA COMUNITAT

Per a dur a terme un estudi sobre els noms de les places i carrers d'una ciutat o vila l'investigador haurà de passar per dues etapes. Vegem-les:

La primera etapa tractarà de l'estudi dels noms actuals de les places i carrers de la pròpia comunitat, ciutat o vila. Per això, l'investigador haurà de donar les següents passes:

1.º Classificar lògicament els noms dels carrers actuals. Pot donar-hi una mica de llum la classificació que en vaig fer en un estudi sobre els carrers montuirers (6).

a. Noms de significació política, imposats arrel de la Guerra Civil o durant el mandat d'un ajuntament liberal-weillerista.

b. Noms relacionats amb la topografia o estructura urbana locals, amb qualque activitat pública laboral o d'entreteniment, o amb la meteorologia.

c. Noms de caire religiós relacionats amb alguna devoció o lloc sagrat, noms de sants, o d'eclesiàstics, relacionats amb la pròpia comunitat.

d. Noms d'escriptors o de personatges de la nostra cultura en general.

e. Noms de benefactors de la pròpia ciutat o vila en el camp de la cultura o de les obres públiques.

f. Noms d'habitants singulars o d'establidors dels carrers o places en qüestió.

g. Noms de lletres de l'alfabet.

2.º Classificar els noms dels carrers segons llur antigüitat. En general podem dir que els carrers i places des les ciutats i viles de la part forana tengueren el nom propi que els havia posat espontàniament el poble, almenys fins al 1862. Aquest any és especialment significatiu, perquè és quan el governador a través d'una circular (25-IV-1862), inserida al BOE n.º 4598, mana que els carrers siguin retolats i les cases siguin numerades. Es, per tant, a partir d'aleshores quan comencen a apa-

rèixer de manera massiva els noms imposats per part dels consistoris municipals. Això no significa, però, que aquests ajuntaments no respectassen sovint els noms tradicionals.

Vegeu a continuació, com a simple referència, les diverses etapes històriques per les quals han passat els carrers montuirers.

a. Del 1300 al 1862. És a dir, des de la constitució de la pobla reial de Montuiri fins a la primera retolació dels carrers. En aquesta etapa la nomenclatura urbana és la popular, sense intervenció dels consistoris, tret de molt poques excepcions (plaça de la Constitució). Sembla que les primeres relacions de carrers apareixen en els cadastres de la segona meitat del segle XVIII; però, de finals del XVII i de la primera meitat del segle següent existeixen també llistes completes de les illes o illetes (cast. «manzanas») de les viles mallorquines.

b. Del 1862 al 1932. És a dir, des de la primera retolació fins a la Dictadura de Primo de Rivera. Com a fonts hom pot acudir als padrons o llistes d'empadronament a partir del 1862 i anar cotejant any per any les novetats en la nomenclatura.

c. Del 1923 al 1931. És a dir, des de la Dictadura de Primo de Rivera (1923-1930) fins a la 2.ª República. Hom deu consultar els padrons i els llibres d'actes de l'Ajuntament.

d. Del 1931 al 1936. Correspon a la 2.ª República. Els canvis de nom hi són nombrosos. L'investigador ha d'utilitzar la mateixa documentació anterior.

e. Del 1936 fins avui. Inclou la Guerra Civil, la dictadura franquista i la monarquia de Joan Carles. Els canvis de nomenclatura són molt nombrosos. Convé consultar les mateixes fonts anteriors, sobretot les actes de l'Ajuntament de l'època de la Guerra Civil.

Fins aquí la primera etapa de l'estudi. La segona haurà de tractar sobre la nova nomenclatura que serà necessari adoptar com a més apropiada. Per això, lògi-

DARRERES NOVETATS DE L'EDITORIAL MOLL:

Pere Xamena. HISTÒRIA DE MALLORCA.

Francesc de B. Moll. DICCIONARI CATALÀ-CASTELLÀ i CASTELLÀ-CATALÀ.
Segona edició, en un sol volum enquadernat.

Josep A. Alcover. ELS MAMÍFERS DE LES BALEARS.

Joan Bonet i Nadal. RONDALLES DE LA PIPA.

Poggio. LLIBRE DE FACÈCIES. (Traducció per F. de B. Moll).

Miquel A. Riera. LA RARA ANATOMIA DELS CENTAURES.

Jaume Pomar. HISTÒRIA PERSONAL. (Poemes).

Gabriel Janer Manila. SEXE I CULTURA: EL CANÇONER.

E. Th. A. Hoffmann. LA SENYORETA DE SCUDERI. (Trad. per F. de B. Moll).

Distribució: LLIBRES MALLORCA. Fortuny, 5. Palma.

cament, s'hauran de tenir en compte una sèrie de criteris homogenis, justs, dotats de base científico-història, que puguin ésser assumits per tota la comunitat. En la nostra àrea cultural i lingüística tenim els següents factors a considerar:

D'una banda, les raons que justifiquen la nova nomenclatura són:

1.º La necessitat de solucionar de manera justa i assenyada la situació anòmala representada per aquells noms sorgits arrel de la Guerra Civil, fet que implica, lògicament, que tals noms no siguin assumits per tothom.

2.º És mester trobar remei en aquells casos de noms dedicats de manera injusta, per un consistori municipal, a qualche persona o institució sense cap lligam amb la pròpia comunitat, o simplement sense cap mèrit especial.

3.º És necessari trobar un nom apropiat per a les places i carrers sense nom o amb la denominació d'una lletra de l'alfabet com a nom provisional.

Les bases o criteris que han de ser presos en consideració són:

1er. El dret inalienable de l'ús públic de la nostra llengua a tots els nivells com a llengua tradicional del poble i com a instrument de cultura i d'expressió de la nostra comunitat.

2on. El respecte i consideració especials a la nostra història, a les nostres formes de vida, al nostre medi ambient. Això implica, per tant, una atenció preferent pels noms al·lusius a la topografia o a la història de la pròpia vila o ciutat, o per aquells noms que representen qualche aspecte de la nostra manera de ser i de veure el món.

3er. La predilecció especial per aquelles persones o institucions que part damunt particularismes s'han distingit de manera extraordinària pel seu treball continuat en la vida pública de la pròpia vila o ciutat o del mateix país en el camp social o cultural.

Com a resultat d'aquests criteris s'imposen les següents conseqüències lògiques:

1.º La traducció dels noms a la nostra llengua. Es recomana respectar les formes dialectals en els casos de noms de carrers que siguin al·lusius a noms de lloc o consemblants: carrer de sa Posada, carrer de sa Font, etc. Però en el cas dels carrers dedicats a personatges o institucions convé adoptar la forma general standard: carrer del mestre Josep Porcel.

2.º La substitució dels noms o símbols derivats de la Guerra Civil pels noms tradicionals. El mateix podem dir dels noms al·lusius a persones o institucions imposats per antics consistoris, en virtut, només, d'interessos o afeccions particulars.

3.º La conservació dels noms ja populars i tradicionals relacionats amb la pròpia història i medi ambient, o amb les activitats públiques de treball o d'entreteniment, meteorologia, etc.

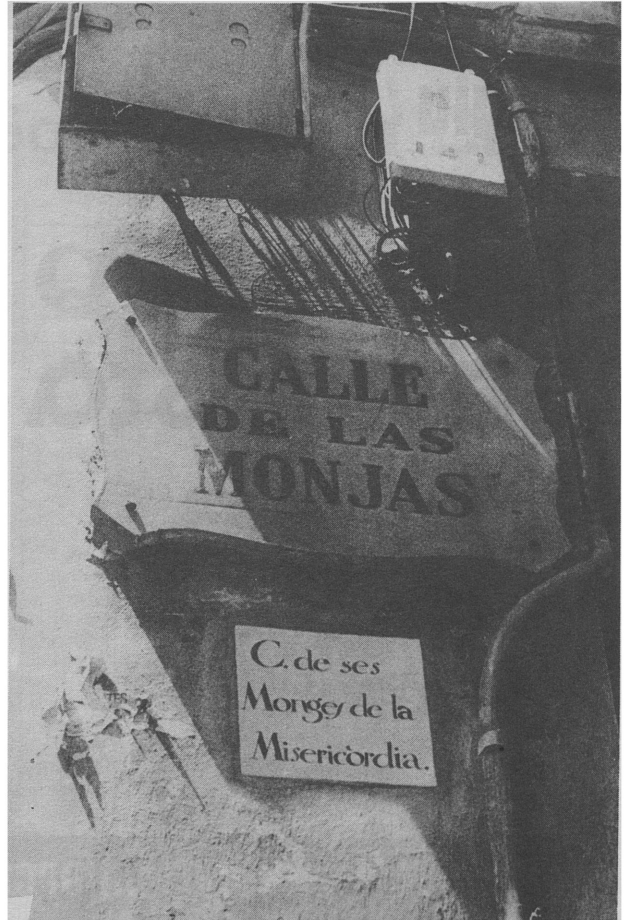
4.º La conservació dels noms de carrers de caire religiós, quan ja hagin passat a formar part del patrimoni cultural propi.

5.º La conservació dels noms de personatges que s'hagin distingit de manera extraordinària en algun àmbit de la cultura del nostre país.

6.º La conservació dels noms dels benefactors de la pròpia vila o ciutat en el camp de les obres públiques, cultura o beneficència en general.

7.º La conservació dels noms ja tradicionals al·lusius a qualche personatge singular que hagi viscut temps enrera en la plaça o carrer en qüestió, o hi hagi estat en relació per fet d'haver-ne estat l'establidor etc., sempre i quan aquesta denominació sigui assumida per tota la comunitat.

És evident que tot i això pot haver-hi alguns casos especialment dificultosos. Per exemple, quan degut a la imposició d'un determinat consistori el nom d'un personatge del món de la cultura, o eclesiàstic, o benefactor de la vila, ha passat a ocupar el lloc d'un nom ja tradi-

cional. En aquest cas el criteri pot ésser que el nom tradicional sigui recobrat, i que l'altre passi a un carrer encara sense nom, si és que realment es tracta d'una figura especialment significativa. Pot ésser, també, que el mateix nom tradicional no sigui del gust dels habitants que hi viuen, degut a les seves connotacions o al mateix nom

na»II (1887), págs. 137, 148 i 163. Reeditat també a «Biblioteca Balear» (Palma 1956), 120 págs.

G. ROSSELLÓ BORDOY, *La evolución de Palma en la antigüedad* dins «Boletín de la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de las Baleares», núm. 631 (Ciutat de Mallorca 1961) págs. 121-139. Republicat, en català, amb el títol *L'evolució urbana de Ciutat de Mallorca a l'antigüitat*, dins *Mallorca musulmana* (Estudis d'Arqueologia) (Palma de Mallorca 1973), págs. 49-113.

D. ZAFORTEZA Y MUSOLES, *La ciudad de Mallorca. Ensayo histórico-toponímico* 4 vols. (Palma 1953-1960). L'obra restà incompleta, si bé sembla que els familiars tenen, manuscrita, la part que manca per publicar.

Ciutat. Ensayo de historia y toponimia de la ciudad de Palma (Palma 1932). (Es el text d'una conferència).

També, anònims, cal comptar amb algunes altres obres: *Manzanero de Palma 1797-183...*, dins BSAL (julio 1902), tom IX, núm. 268, págs. 293-314.

Nuevo plano de Palma y nomenclator de sus calles y plazas. Editores Borrás y Estern (Palma 1834), Imp. La Esperanza. 39 págs. i 1 plànol.

(6) Vegeu JOAN MIRALLES i MONSERRAT, *Els carrers de Montuiri. Cap a una nomenclatura popular*, dins «Congrés de Cultura Catalana» (Ciutat de Mallorca 1977), 53 págs.

llegiu

**mallorca
socialista**

**la revista
de l'esquerra
mallorquina**

PSM

Partit Socialista de Mallorca
carrer Temple, 7 Ciutat

en si. En aquest cas, hom pot acudir, com en els casos de carrers encara innominats, a la denominació d'una personalitat de relleu singular, especialment lligat a la pròpia comunitat (7).

JOAN MIRALLES I MONTSERRAT

A Mallorca, 2 de maig del 1979

(7) Com ja vaig dir en l'article anterior publicat a «Última Hora» vull manifestar a les persones interessades en dur a terme aquest estudi que per a qualsevol consulta sobre aquesta temàtica, per als aspectes històrico-lingüístics, poden acudir al Departament de Català de la Facultat de Filosofia i Lletres de Palma (Son Malferit). Tel. 276166.

El present curs tres estudiants pollencins, Antònia Riusech Bosch, Francisca Albertí Cerdà i Catalina A. Cortès Marquès han duit a terme un treball ben estimable sobre **Els carrers de Pollença. Reivindicació dels noms populars**, 31 pàgs. L'original, mecanografiat es troba al departament de català de la Facultat de Filosofia i Lletres de Palma. L'amic i col·lega Antoni Artigues m'ha mostrat alguns treballs del present curs, d'estudiants de l'Escola Normal d'EGB: Bárbara Gomila i Duran i Margalida Mag. Prohens i Riera, **Es carrers de Manacor** (19 pàgs.); **Es nostros carrers**, també sobre els carrers de Manacor, d'Antònia Ferrer i Tur (28 pàgs.); i **Maó. Noms dels carrers** de M.ª Angels Cardona i Capó, Monserrat Farres i Diaz-Maco, i M.ª Elena Roca i Rosselló.

XARXA CULTURAL S. A.

Una colla de serveis culturals a ca vostra

Adheriu-vos-hi: Ronda del Guinardó, 24 A. Barcelona (12)

RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

**C. O. P. E.
MALLORCA**

La revista de l'Obra Social de «la Caixa»

Pel mes de maig d'enguany, ha aparegut el número 1 de QUADERNS DE L'OBRA SOCIAL de la Caixa de Pensions per a la vellesa i d'estalvis.

En la presentació, l'OBRA SOCIAL indica la finalitat de la revista: posar a l'abast dels professionals i dels interessats per la cultura i per les ciències socials alguns dels temes que són tractats dins els sis grans camps de què es compon l'Obra Social de la Caixa de Pensions, que són: *Obra Cultural, Obra infantil i escolar, Obra social per a la Vellesa, Obra agrícola, Obra sanitària, Obra d'ajuda als minusvàlids*.

Els *Quaderns de l'Obra Social* aplegaran notícies dels temes tractats, dels procediments aplicats i dels resultats obtinguts, analitzats amb amplitud suficient per interessar el nombre més gran de persones. Tot es redactarà amb un propòsit divulgador i amb interès per a la investigació, que són els dos aspectes que presideixen tota l'activitat de l'Obra Social de «La Caixa».

Primerament *Quaderns* s'obre amb l'exposició de fotografies de Pilar Aymerich: «Només 49 personatges». *Quaderns* en reproduïu 15.

Segueix una valuosa col·laboració d'Alexandre Cirici sobre *Lola Anglada i els mites*: aquesta il·lustradora genial de contes i d'altres obres sobretot per a infants, cèlebre especialment per les col·leccions de dibuixos de reconstitucions antigues. Aquest article de Cirici vol ser un homenatge a l'artista que sabé plasmar els aspectes més nobles i bells de la seva terra.

A continuació es transcriuen els textos d'homenatge a Lola Anglada de Josep Tarradellas, Casià M. Just, Joan B. Cendrós, Francisco Candel, Josep Andreu i Abelló, Jordi Pujol, Teresa Pàmies, Miquel Coll i Alentorn, Marta Mata, Joan Raventós i Josep M. Palau i Camps.

Montserrat Albet escriu dos articles: *La música religiosa* i *II setmana de música religiosa de Barcelona*, amb gran nombre d'il·lustracions i dades.

Quant a la premsa catalana hi llegim dos articles: un de Josep M. Cadena i un altre de Josep M. Figueras.

Força interessant és l'escriu sobre *Festes populars i identitat nacional a Catalunya*, signat per J. Contreras i J. Prat, conferenciants habituals en el programa de «Dinamització a les Biblioteques», a càrrec de l'Obra Cultural de «La Caixa».

Xavier Fàbregas escriu sobre *Teatre i concursos de teatre*; Maria Pla escriu sobre el *Teatre a l'escola*; i seguint les activitats, duites a terme per

l'Obra Cultural de la Caixa cal remarcar el reportatge sobre *Visites escolars al patrimoni urbànic i arquitectònic*.

Quant a l'animació sociocultural per a la vellesa, escriu Jesús A. Marcos.

Video animació a l'esplai del barri de Ribera és l'article-reportatge que el mateix equip de *Video nou* ha redactat, donant compte de la seva activitat, i exposant-ne diversos aspectes amb diferents experiències.

Javier Muñoz col·labora en la temàtica sanitària sobre la supervisió en infermeria i la cura integral del pacient.

Per la temàtica agrícola-ramadera, escriu J. Tarragó: *La Ripollesa: una raça ovina autòctona de Catalunya que cal conèixer i fomentar*.

Clou aquest primer número de *Quaderns* una ressenya sobre notícies de l'Obra Social de «La Caixa».

Remarquem finalment que la portada —que reproduïm a aquesta plana— és obra de Joan Miró: «*La Caixa*» 75 anys.

Gabriel Bibiloni

Els carrers de la ciutat de Mallorca

La meua intenció inicial per a aquest article era la publicació del nomenclàtor complet de carrers i places de la ciutat antiga, exposant els noms successius que ha tingut cada un, amb indicació de la data en què foren adoptats, així com la proposta d'aquell nom que consider més adequat pensant en una futura, i molt necessària, revisió global de la nostra toponímia urbana. Molt aviat m'he adonat que una feina així ultrapassa de molt les possibilitats espacials d'aquesta revista i m'he resignat a fer una aportació molt més modesta, tot deixant per a un altre dia i un altre lloc la idea anterior. El que faré ara serà un síntesi ràpida de l'evolució històrica del nomenclàtor urbà des de la primera retolació oficial fins a l'actualitat.

Tradicció oral i popular

Fins al 1795 no hi hagué a les cantonades cap mena d'indicació escrita sobre els noms dels carrers. La coneixença i transmissió d'aquests era quelcom purament oral i fruit sempre de la voluntat i de la imaginació populars. El poble batejava espontàniament els carrers i les places de la manera que creia més convenient utilitzant una ampla i rica gamma de recursos i motivacions. Sovint es partia d'un temple (carrers i places de **Santa Eulària**, de **Sant Francesc**, de **Sant Miquel**) d'un convent (carrers del **Carme**, de la **Concepció**, de **ses monges de la Consolació**, de **ses monges de la Misericòrdia**) o de qualsevol edifici públic (carrers de **sa Presó**, (1) de **sa Quartera**, de **la Criança**, des **Seminari**, de **ses Escoles**, de **s'Estudi General**, des **Matadero** (2)). Altres vegades al carrer prenia nom d'un personatge que hi tenia la residència, ja fos un personatge de consideració social alta (carrers d'en **Morei**, de **can Savellà**, des **comte Puig** (3), de **can Serra**), ja fos un personatge pintoresc o simpàtic (carrers de **sa dragona** o de **ca na Gatera** (4), **carreró d'en Cassola** (5), **costa d'en Cru** (6)). Molt freqüentment el nom d'un carrer derivava d'un determinat producte que s'hi feia o s'hi venia (carrers des **pa**, des **fideus**, des **pes des formatge** (7), des **pes de sa farina**, des **banc de s'oli**; o els carrers de **sa corderia**, de **sa gerreteria**, de **s'esparteria**, de **s'argenteria**, de **sa capelleria** (8), de **sa pescateria** (9), de **sa carnisseria** (10)). Altres vegades era un **hostal**, **posada**,

forn o qualsevol altre establiment comercial que donava nom al carrer (carrers de **s'hostal d'en Bauló** (11), de **sa posada de Lluc** (12), de **sa posada de Montserrat** (13), de **sa posada de la Real** (14), de **sa posada de Terra Santa** (15), des **forn d'en Vila** (16), des **forn de la Creu** (17), des **forn de la Glòria** (18), des **celler d'en Miró** (19), de **sa guixeria de n'Alonso** (20), de **Ca la Seu** (21)). Una altra fórmula era recórrer a un objecte que hi hagués a una determinada via, com una porta, un bastió, un arc, una capelleta, una font, uns arbres, etc. (carrers de **sa cadena de Cort** (22), de **sa Portella**, de **sa Porta de la Mar**, des **bastió del Príncep**, de **sa volta d'en Reus** (23), des **oms**, des **pi**, des **horts**, de **s'aigua**, **plaça de sa Porta Pintada** (24)). Alguns carrers prenen el nom d'algun esdeveniment que s'hi hagués produït (carrer de **sa campana** (25), de **s'Ecce-Homo** (26), de **sa mà des moro** (27)); o bé de les seves característiques físiques (carrers des **vent**, des **forats** (28) **costa de sa pols** (29), **carreró brut** (30)). Molts d'aquests carrers es conservaren durant segles i generacions; alguns es troben documentats des del segle XIV. En altres casos, quan el poble sentia les velles denominacions com a caducades o desfasades, o apareixia una motivació nova i més forta per a adoptar un altre nom, hom l'adoptava de la manera més natural i espontània. Molts noms de carrers usals el segle passat n'havien desplaçat d'altres, també ben tradicionals en èpoques passades, i aquests a d'altres anteriors (31).

Primera retolació oficial

En 1795, com he dit abans, es féu la primera retolació oficial de carrers en aquesta ciutat. Tres-cents seixanta-cinc rajoles quadrades d'un pam de costat foren fixades a les entrades de cada carrer, algunes de les quals encara es poden veure en diversos indrets de la ciutat. Escrites amb l'ortografia caòtica de l'època i amb una injustificada mescladissa de l'article comú i el salat, manifesten així mateix un clar respecte a la llengua del país. Un tret essencial caracteritza aquesta retolació: el respecte absolut cap a la toponímia que el poble havia creat i consagrat. Res no fou tocat; l'autoritat es limità a registrar els noms que ja existien, sense suprimir-ne cap, ni afegir-ne cap, ni modificar-

ne cap. Per acord del Consistori anterior a l'actual, l'Ajuntament està procedint en aquests moments a una restauració —més desgraciada que encomiable— de les velles rajoles del 1795.

Amb les noves obres aquells rètols anaren desapareixent i hom sentia de cada vegada més la necessitat de dur a terme una revisió de la nomenclatura dels carrers, a fi de corregir un bon nombre d'inconvenients i d'arbitrarietats que sens dubte existien. Efectivament, hi havia carrers, el nom dels quals havia caigut en desús, i per esmentar-los calia acudir a un circumloqui; alguns carrers diferents, però contigus, tenien un mateix nom, sobretot en el cas d'una via que girés en angle recte; no faltaven també les repeticions excessives de noms on hi havia una església o convent (**plaça de Sant Francesc**, **carrer de Sant Francesc** (32), **carrer de sa porteria de Sant Francesc** (33) i **carrer des portal petit de Sant Francesc** (34); **carrer de Sant Joan**, **carrer ample de Sant Joan** (35) i **carrer estret de Sant Joan** (36); **carrer de la Misericòrdia**, **carrer de ses monges de la Misericòrdia** (37), **plaça de ses monges de la Misericòrdia** (38) i **costa de la Misericòrdia** (39)).

D'altra banda els noms dels nostres carrers eren escrits en un idioma «provincial» i inservible. Calia traduir-los a l'idioma oficial, per acomodar-los «a las exigencias del tiempo», per «conciliar los intereses de propios y forasteros», segons expressions textuals de Quadrado.

Reforma de 1862

El 1862 s'acordà realitzar la reforma del nomenclàtor i es designà una comissió per a emetre l'informe corresponent. Aquesta comissió elaborà unes bases, prou acceptables, on era manifesta la necessitat de canviar únicament allò que fos veritablement indispensable, per exemple allò que fos «ridícul», repugnant» o «vulgar». Es clar que aquests són conceptes subjectius, i sens dubte molt diferents per a nosaltres i per a la mentalitat d'aquells homes. El fet és la comissió considerà noms ridículs, repugnants o vulgars **costa de sa pols**, **plaça de sa pescateria** (40), **carrer de la Mare de Déu de la Mamella** (41), **carrer des forats** (42) i altres. El resultat fou una nova llista de noms que en poc s'assemblava a l'anterior, on molts dels noms tradicionals havien estat substituïts pels de personatges històrics —acompanyants del Conqueridor, bisbes, savis, artistes, monarques, guerrers, clergues i beats— que no tenien absolutament res a veure amb el carrer a què donaven nom. I noms tan populars i vius com **carrer des vi** (43), des **fideus**, des **paners d'en Brossa**, des **bastaixos** (44) i un llarguíssim etcètera restaven condemnats a l'oblit.

Els nous noms foren escrits en tinta negra damunt les parets i, rebutjats popularment, foren un fracàs total. Fins a tal punt que l'Ajuntament hagué de fer un replantejament i nomenar una nova comissió el 1863 que elaboràs una altra proposta. Aquesta fou presentada al governador, qui la trameté a l'Acadèmia Provincial de Ciències i Lletres. Josep M.º Quadrado, com a membre d'aquesta institució, redactà un informe (45) que fou refusat pels membres restants i mantingut com a vot particular. Finalment el nou nomenclàtor fou aprovat per l'Ajuntament en sessió del primer de juny de 1863. Aquest és pràcticament el que avui vigeix, descomptant els canvis que s'han produït posteriorment (46).

La reforma de 1863

Caldria analitzar una mica la reforma del 1863. En primer lloc diguem que, si bé no representa una trencadissa tan exagerada com la de l'any anterior, suprimí molts de noms que no hi havia per què suprimir, la majoria dels quals, malgrat tot, encara són o han estat fins fa poc conservats i emprats pel poble. Cal esmentar els carrers **des vi, de Santa Magdalena (Beata Catalina)** (47), **des jueus (Mesquida), de s'hort del Rei (calle de la Reina, avui Antonio Maura), de sa carnisseria o de sa sabateria vella (Fiol), des cap des Born (Jovellanos), des bastaixos (Jaime II), de sa pesateria (Baratillo)**, les costes de **sa pols (Arabí) i de Sant Domingo (Conquistador), la plaça de sa pescateria vella (plaza del Rastrillo)** i altres. En segon lloc cal dir que la reforma es va fer amb una funesta mania de simplificar els noms, amb la qual cosa alguns d'ells resten desvirtuats o des-

figurats. Vegeu-ne una mostra: **carrer des banc de s'oli (calle del aceite), carrers des forn de la Creu o des forn de la Glòria (calle de la Cruz, de la Gloria), de S'hostal d'en Bauló o de S'hostal de Santanyi (calle de Bauló, de Santañi), des quatre cantons d'en Bosc (calle de Bosch), des pes de sa farina (de la harina), de sa posada de Montserrat, o de sa posada de Terra Santa (calle de Montserrat, de Tierra Santa), carrer ample de la Mercè (calle de la Merced), carrer major de sa Calatrava (calle de la Calatrava), carrer des senyal des peix (calle del pez, des Puig de Sant Pere (de Sant Pedro), de sa mà**

- (1) El carrer on hi ha el Consell de Mallorca.
- (2) Actualment **C. José Anselmo Clavé**.
- (3) Actualment **C. de Montenegro**.
- (4) Actualment **C. de Gater**.
- (5) Actualment **C. de Plateros**.
- (6) Actualment **C. de Burgos**.
- (7) Actualment **C. de Bartolomé Lull**, i fins fa poc **C. de la Cordeleria**.
- (8) Era una part de l'actual **C. del Sindicato**.
- (9) Actualment **C. del Baratillo**.
- (10) Actualment **C. de Fiol**.
- (11) Actualment **C. de Bauló**.
- (12) Actualment **C. Virgen de Lluch**.
- (13) Actualment **C. de Montserrat**.
- (14) Actualment **C. del Real** (excepte la costa de Sant Miquel).
- (15) Actualment **C. de Tierra Santa**.
- (16) Actualment **C. de Vila**.
- (17) Actualment **C. de la Cruz**.
- (18) Actualment **C. de la Gloria**.
- (19) Actualment **C. de Miró**.
- (20) Actualment **C. de San Andrés**.
- (21) Actualment **C. de Cordeleros**.
- (22) Hi havia una cadena que impedia els pas dels carruatges quan l'Ajuntament celebrava sessions.
- (23) Actualment **C. de Reus**.

(24) Si fa no fa, l'actual **plaza de España**.

(25) Sembla que perquè s'hi fongué una de les campanes de Santa Eulària.

(26) En aquest lloc s'aparegué l'Ecce Homo a una monja de Santa Magdalena i la salvà de caure dins la mar, que el dimoni havia fet aparèixer als seus peus. Diuen.

(27) Actualment **C. del Moro**. En aquest carrer vivia un prevere que fou assassinat pel seu esclau moro. Al patíbul es tallà la mà dreta de l'assassí i es col·locà a la façana de la casa on vivien amo i esclau.

(28) Actualment **C. de Miramar**.

(29) Actualment **C. de Arabí**.

(30) Actualment **C. de Curtidores**.

(31) Per a l'estudi dels noms tradicionals cal tenir en compte les següents fonts:

ZAFORTEZA Y MUSOLES, DIEGO. **La ciudad de Mallorca**. 4 volums. Palma de Mallorca 1953-1960. Es un llibre que conté una gran quantitat d'informació, però molt dispersa i desordenada.

MUNTANER, L. **Plano y vista marítima de la ciudad de Palma en la isla de Mallorca**. 1831.

MEDEL, R. **Manual del viajero en Palma de Mallorca**. Palma 1849.

QUADRADO, J.M. **Observaciones sobre la titulación de las calles**. Palma 1863.

BOVER, J.M. **Noticias histórico-topográficas de Mallorca**. Segona ed. Palma 1864.

PLANO DE PALMA DE MALLORCA. 1867 (sense més dades). Duu els noms antics i els reformats.

PEÑA, P. d'A. **Guía manual de las Islas Baleares**. Palma 1891.

MANZANARIO DE PALMA 1797-183... Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana, IX (1902), pàg. 293.

(32) Actualment **C. del Arquitecto Reynés**.

(33) Actualment **C. de Ramon Lull**.

(34) Actualment **C. de Troncoso**.

(35) Els nomenclàtors antics no coincideixen respecte a aquest nom. Mentre uns donen el nom de **C. ample de Sant Joan** a l'actual **C. de San Juan**, altres l'atorguen a l'actual **C. de Jaime Ferrer**.

(36) Sembla que era l'actual **C. de Valseca**.

(37) Actualment **C. de las monjas**. També es digué així l'actual **C. de Sant Bartomeu**.

(38) Actualment **Pl. de Tagamanent**.

(39) Actualment **C. de Berga**.

(40) Actualment **Pl. del Rastrillo**.

(41) Part de l'actual **C. de Zavellá**, la contiga a la **Pl. Quadrado**.

(42) Actualment **C. de Miramar**.

(43) Actualment **C. del General Barceló**.

(44) Era una part de l'actual **C. de Jaime II**.

(45) Citat més amunt; vegeu la nota 31.

(46) Sobre aquest nomenclàtor hi ha informació a les obres de BOVER i QUADRADO, així com al pla del 1876. Vegeu la nota 31.

(47) Santa Catalina Thomàs té actualment dues places i un carrer a la nostra ciutat (**Pl. de Santa Catalina Thomàs, Pl. de la Santa Payesa i C. de la Beata Catalina**) (!).

des moro (calle del moro), etc. Observem els carrers actuals de Càceres o de Burgos, que semblen dedicats a llunyanes ciutats i que no són més que els carrers de can Càceres i de can Burgos, famílies que hi tenien la casa. També cal observar en els nous títols una estranya manca sistemàtica d'article (calle de molineros, de manteros, de remolares, de fideos, de botones, de hostales). Un altre tret de la reforma —aquest no tan criticable— és el fet de donar als carrers la màxima longitud possible. Antigament era molt freqüent que un carrer que podem considerar únic variés de nom a cada intersecció amb altres carrers. Així el 1863 es donà el nom de calle del Sindicato al carrer constituït antigament pels de sa capelleria, es sindicat i Sant Silvestre i Santa Coloma; el carrer de Jaime II englobà els antics de sa sabateria, Agustí Antoni i es segell o es bastaixos. Finalment diguem que la reforma del 1863 significà la traducció del nomenclàtor a l'idioma foraster dominant (exceptuant la intradueïble plaça de Cort) amb tot el que això suposa d'alienant i despersonalitzador.

Bàsicament els noms del 1863 han perdurat fins a l'actualitat, a part d'alguns canvis esporàdics fets de tant en tant, i a part dels canvis soferts per les vies més importants a causa dels esdeveniments polítics. Així el 1868, arran de la revolució liberal, es canviaren els noms dels

carrers des Born (per plaza de la Constitución) (48), del Príncipe (per calle de la Unión) (49), plaza de Isabel II (per plaza de la Libertad) i calle de la Reina (per calle de la Marina) (50).

El nou segle

Arriba el nou segle i els picassons dels picapedrers fan rodar per avall els mitjans de les velles muralles. Bernat Calvet planifica els carrers de la ciutat nova, els quals rebran normalment —i encertadament— el nom d'un personatge mallorquí (Fausto Morell, Gabriel Maura, Nicolás de Pax, Juan Bauzá, Juan Alcover, Pedro Garau, Eusebio Estada, Jafuda Cresques, Rey Sancho, García Orell, Juan Crespi, etc. etc.); alguns rebran el nom d'un polític estatal (Pi y Margall, Estanislao Figueras, d'una personalitat cultural del mn català (Jacinto Verdader Juan Maragall, Balmes, Ausias March...) i no faltaran naturalment els carrers de Alfonso XIII, Reina Victoria Eugenia i Infanta Isabel.

La República fou, en general, respectuosa amb els carrers de la ciutat antiga. Llevat del carrer des bous (que el canvià per Francisco Roca Hernández) i de la calle del peregil (que el canvià per calle de la Previsión) respectà els noms existents. A l'exemple canvià els d'Alfonso XIII (per Catorce de Abril), Reina Victoria

Eugenia (per Once de Febrero), Infanta Isabel (per Formentor), així com alguns altres que durant el franquisme serien reintroduïts: Duquesa de la Victoria (canviat per Nicolás Salmerón), Reina Maria Cristina (Fermín Galán), Virgen del Pilar (Mariano Aguiló), Iglesia (Menéndez y Pelayo), i alguns altres.

A partir del 36

Amb la victòria de les tropes sublevades el 1936, les vies més importants de la ciutat o aquells dedicades a personatges que el nou règim mirava amb mal ull reberen els noms de les figures de l'alçament o de persones afins a la novella ideologia. Heus ací una llista (no exhaustiva) d'aquests carrers.

(48) El Born ja des de principis del segle XIX rebé noms oficials de significació política: el 1814 es digué per primera vegada Pl. de la Constitución; el 1815 Real Plaza de Fernando VII; el 1820 una altra vegada Pl. de la Constitución; a la retolació del 1863 figura el nom de Borne, però el 1868 tornà a dir-se Pl. de la Constitución.

(49) Curiosament aquest carrer no tenia nom tradicional clar. El 1863 es digué C. del Príncipe (Alfons), després C. de la Unió i ara General Mola.

(50) Es el carrer de s'hort del Rei.

FAJAS *Reina*® CORSETERIA

J. Masdeu

Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 2160 33 - Palma de Mallorca

al servei
de la dona
jove i elegant

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

Casa'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Xocolata amb ensaïmades calentes

Gelats i quemullars

Obert tot lo dia

C/. Sans, 10

Tel. 21 16 53

Ciutat

REPUBLICA

Constitució
 Unión
 Palacio
 Pl. Libertad
 Pl. Santa Catalina
 Porta des camp (sense nom oficial)
 Francisco Roca Hernández
 La Riera
 La Rambla
 Marqués de la Cenia
 Once de Febrero
 Catorce de Abril
 Estanislao Figueras
 Pi y Margall
 Pl. Eusebio Estada
 Formentor
 Conde Sallent (un tros)
 Luís Lacy
 Francesc Villalonga
 Pablo Iglesias
 Casa del Pueblo
 Fermín Galán
 Juan Escudero
 García Hernández
 Jerónimo Pou
 Enrique Vázquez
 Anselmo Turmeda
 Catalina Tarongí
 José Tarongí
 Giner de los Ríos
 Barcelona
 Ronda Poniente (tros)
 Bonanova

FRANQUISME

Generalísimo
 General Mola
 General Goded
 Pl. de la Reina
 Jinetes de Alcalá
 General García Ruíz
 Onésimo Redondo
 Navarra
 Vía Roma
 Vía Alemania i Vía Portugal
 Héroe de Manacor
 Calvo Sotelo
 General Primo de Rivera
 Arturo Rizzi
 Pl. España
 Eusebio Estada
 Juan March
 Ruíz de Alda
 Reyes Católicos
 Capitán Castell
 Hermanos Barabá
 Reina María Cristina
 Matías Montero
 Luca de Tena
 Capitán Cristóbal Real
 Lorenzo Riber
 Fray Luis Jaume Vallespir
 Rosselló y Cazador
 Cardenal Reig
 Alexander Fleming
 Ramón y Cajal
 Avda. Argentina
 Teniente Mulet García

I una enorme multitud de carrers nous o sense nom es batejaren amb noms de **tenientes, sargentos, cabos, soldados, legionarios, flechas, falangistas** i coses semblants, fins a donar lloc a veritables «barris militars». Actualment sembla que el creixement vertiginós de la ciutat fa que no hi hagi noms suficients de personatges del país per a ser assignats als nous carrers; això fa que es recorri sovint a elements d'importació o a noms de plantes, animals, caps, golfs, muntanyes, mars i a altres solucions, a vegades amb tan poca imaginació i tan poca mallorquinitat com la que es necessita per a crear noms de carrers extravagants i fora de to com **calle de Babieca, de Rocinante, Golfo de Vizcaya, Pelicano, Los Tamarindos, Mar de Java o Licinio de la Fuente.**

Encara altres variacions

A finals dels anys cinquanta es pegà el darrer cop als noms tradicionals de la nostra ciutat. Una disposició que prohibia l'existència d'un mateix nom per a un carrer i una plaça obligà a desaparèixer una dotzena de noms històrics, alguns de gran importància. El carrer de Santa Eulària es transformà en Jerónimo Amengual, el de Sant Francesc en Arquitecto Reynés, el de Santa Fe en Esperanza, el del Roser en Lugo, el de sa Llonja en Marina; el de sa Quartera rebé el nom absurd de Cuarterada i la plaça

de can Cavalleria el no menys absurd de Calvagata; la plaça de la Mercè es digué de los Mercedarios, la de la Seu es digué de la Almoína i la del Socors passà a dir-se plaza del Buen Consejo. I per si això fos poc convertiren la plaça des Mercadal en Arzobispo Miralles i la des pes de sa palla en Asistencia Palmesana, potser perquè allò de plaza de la Paja feria els sentiments morals i religiosos dels homes de Cort.

Una solució ambigua

Durant els darrers anys la reivindicació dels noms tradicionals i populars ha estat creixent i inserida dins la reivindicació global de totes les senyes d'identitat. El darrer Ajuntament franquista hi va fer front amb una solució que no tenim més remei que criticar. Acordà col·locar a cada

L'ambigüitat de les dues plaques

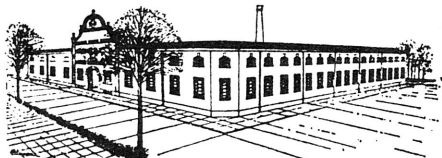
carrer, al costat del rètol actual, una rajoleta amb el nom antic, que imitàs la del 1795. Cal fer una crítica —constructiva, és clar— de l'esperit d'aquesta acció i de la forma com es duu a terme. L'esperit és no canviar ni retornar a la llengua del poble cap dels noms actuals. Només «recordar» el nom tradicional, com una peça de museu, com una cosa «folklòrica», morta, amb una insignificant rajoleta que no es veu més que de molt a prop, al costat de la superba placa de marbre que conté el nom oficial, l'únic amb valor postal i administratiu, i en l'idioma foraster. Es tracta, doncs, únicament d'una restauració, com la de qualsevol monument històric. Si és així val a dir que també està mal feta, ja que el restaurador ha de ser fidel a la forma original d'allò que restaura. I aquestes noves rajoles moltes vegades no s'ajusten a les antigues ni a la nomenclatura tradicional. Em sap greu no poder fer-ne, per qüestions òbvies d'espai, una crítica detallada.

Renacionalitzar el país

Per acabar voldria convidar a una reflexió sobre la necessitat de dur a terme una revisió i remodelació de tota la toponímia urbana de la ciutat de Mallorca i de les altres ciutats i pobles de l'illa. Una revisió que s'ha de fer meditatament i de forma no precipitada, però que s'ha de fer necessàriament. Ens fa falta una toponímia urbana més respectuosa amb la història de la ciutat i amb la personalitat del nostre poble. Els noms tradicionals esborrats pels successius ajuntaments haurien d'ésser restaurats escrupolosament, sobretot els esborrats més recentment. Aquells que foren simplificats, mutilats o desfigurats, convé que recobrin la forma primitiva. Els carrers nous, que no tenen títol tradicional, haurien d'adoptar, si fos possible, un nom relacionat amb les característiques o la història del lloc concret; si no, el d'un personatge mallorquí il·lustre, o bé el de figures

consagrades de la cultura catalana o de la cultura universal. I per damunt de tot cal que tots els carrers —tots— estiguin retolats en català. Si el 1863 es traduïren els noms dels carrers per posar-los d'acord «con los tiempos que ahora corren», és hora de fer el contrari per anar d'acord amb els que corren ara. L'ús generalitzat de la nostra llengua al carrer és una de les tasques que hem d'emprendre sense badar si és que volem renacionalitzar aques país.

GABRIEL BIBILONI

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00

I N C A

VERJO

s'oli gustós d'abans

encara es fa avui

OLI
CAIMARI

La «Toponímia bàsica de les Pitiüses», cap a la normalització dels noms de lloc

Ara fa aproximadament un any que l'Institut d'Estudis Eivissencs donà a conèixer un treball ben útil per a la restauració dels noms autèntics dels nostres llocs: **Toponímia bàsica de les Pitiüses.**

En foren autors Joan Marí Cardona, Josep Marí Marí, Isidor Marí Mayans, Enric Ribas i Marí i Marià Villangómez Llobet (Grup de Defensa i Promoció de la Llengua).

Amb aquesta brevíssima ressenya volem deixar constància de la seva existència, encara poc divulgada, a fi que les obres de qualsevol tipus (geogràfiques, històriques, turístiques...) (*), els indicadors públics, etc., usin les autèntiques denominacions i puguem veure progressivament desterrades les formes aberrants que han proliferat tant els darrers anys a causa de la despreocupació (i el menyspreu) envers la cultura autòctona.

L'obra, curta i de presentació modesta —una quinzena de folis mecanografiats—, consta en primer lloc d'una introducció que justifica la necessitat i el dret de veure respectada la toponímia autèntica en aquests moments en què avançam cap a l'autonomia i la recuperació de la nostra identitat. Tot seguit s'hi exposen els criteris adaptats en la fixació dels topònims.

La part central la constitueix una llista de noms ordenats segons diverses demarcacions: illes, municipis (pobles i llocs més importants dins de cada terme municipal), vendes (nom característic dels districtes de cada parròquia) i accidents de la costa. Entre cinc-cents i mil deuen ser els topònims inventariats.

Una nota final dóna compte del caràcter voluntàriament limitat i utilitari del treball: no hi figuren els noms de serres, puigs, colls, planes, torrents, finques, hisendes, etc. No s'ha pretès tampoc estudiar-hi les etimologies dubtoses o fosques (Cala Mastella, p. e.).

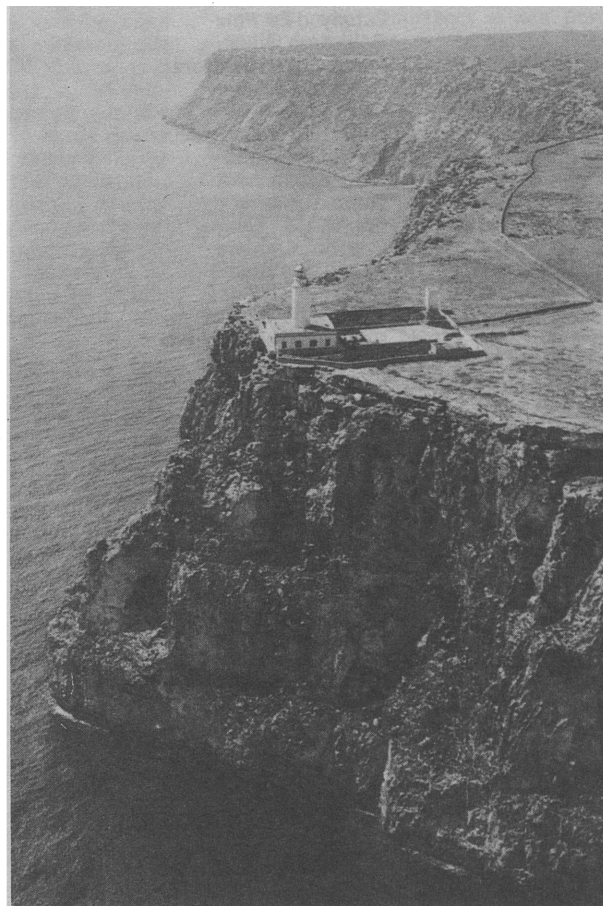
En diverses ocasions, les forces polítiques d'Eivissa i Formentera s'han declarat partidàries —entre altres mesures normalitzadores de la nostra cultura— de la restitució dels noms autòctons als nostres llocs. Concretament, en un pacte subscrit a iniciativa de l'Institut d'Estudis Eivissencs poc abans de les eleccions locals. Hem de confiar que el Consell de les Pitiüses i els Ajuntaments democràtics portaran a la pràctica aquesta part de la normalització, que no té només una significació simbòlica: amb quin dret a ca nostra mateix se'n pot negar l'ús de les nostres denominacions?

Naturalment, la recuperació de la toponímia no és més que una part de la recuperació de la història pròpia: som un poble que no necessita històries ni denominacions d'importació. Només un poble que es deixa robar i suplantar la història pot consentir que li esborrin els noms que el vinculen a la seva terra.

TOPÒNIMS DE LES PITIUSES

Illes Pitiüses: Eivissa, Formentera, Illa de Santa Eulària (o de Santa Eulàlia), Tagomago, sa Conillera, ses Bledes, s'Espartar (o Illa de s'Espart), Illa d'es Bosc, es Vedrà, es Vedranell, es Penjats (Illa d'es Penjats), s'Espalmador, s'Espardell, etc.

(*) L'obra comentada ha estat aprofitada ja a l'**Atlas de les Illes Balears**, Ed. Diàfora, B. 1979.

Municipis d'Eivissa: Eivissa, Santa Eulària (o Eulàlia) d'es Riu, Sant Joan de Labritja, Sant Antoni de Portmany, Sant Josep de sa Talaia.

Barris i altres llocs del municipi d'Eivissa: Dalt Vila, sa Penya, sa Riba, la Bomba, la Marina, s'Eixample, Puig d'es Molins, ses Figueretes, es Viver, Platja d'En Bossa, Ca's Serres (de Dalt i de Baix), Can Sifre, Ca N'Escandell, Sant Cristòfol, sa Bodega, ses Canyes, s'Hort del Bisbe, Can Bofill, sa Blanca Dona, Ca's Ferró, ses Feixes, Talamanca, ses Figueres, Illa Plana, Illa Grossa, es Botafoç.

Pobles del municipi de Santa Eulària (o Santa Eulàlia) d'es Riu: Santa Eulària (o Santa Eulàlia) d'es Riu, Sant Carles de Peralta, Santa Gertrudis de Fruitera, Jesús (parròquia de la Mare de Déu de Jesús), Puig d'En Valls (parròquia de Santa Maria Mare de l'Església).

Pobles del municipi de Sant Joan de Labritja: Sant Joan de Labritja, Sant Vicent de sa Cala (o sa Cala), Sant Miquel de Balansat, Sant Llorenç de Balàfia.

Pobles del municipi de Sant Antoni de Portmany:
 Sant Antoni de Portmany, Santa Agnès de Corona (o Corona), Sant Mateu d'Aubarca (o Aubarca), Sant Rafel de Forca.

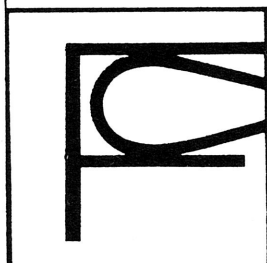
Pobles del municipi de Sant Josep de sa Talaia:
 Sant Josep de sa Talaia, Sant Agustí d'es Vedrà, es Cubells (parròquia de la Mare de Déu del Carme), Sant Jordi de ses Salines, Sant Francesc de ses Salines.

COSTA DE FORMENTERA

la Savina
 sa Boca de s'Estany d'es Peix
 Estany d'Es Peix
 Caló de s'Oli
 Punta de sa Pedrera
 Punta d'es Banc es Banc
 Punta de la Gavina
 Caló d'En Trull
 Cala Saona
 Punta Rasa
 Cap Alt
 Cap de Barbaria
 Racó de s'Alga s'Ullal
 Cova d'es Porxos
 Cova de Sant Vallero
 Punta de l'Anguila
 es Torrent de s'Alga
 es Mal Pas
 Platja de Migjorn
 es Arenals
 es Còdol Foradat
 es Copinyar
 Caló d'es Mort
 el Ram
 s'Estufador
 Punta Roja
 Cala Codolar
 Punta de sa Ruda
 Punta de ses Roques
 Punta de ses Coves Noves
 Racó de la Xíndria

Punta de la Xíndria
 Punta d'En Jai
 Punta de sa Creu
 Punta de sa Palmera
 sa Cala
 Cova d'es Fum
 Racó d'es Caló (o de sa Pujada
 es Caló
 es Carnatge
 Cala En Baster
 es Quintalaret
 Punta Prima
 Illa de s'Aigua
 sa Pedrera
 Illa d'es Pujols
 Platja d'es Pujols
 Platja de Llevant
 Racó de ses Ampolles
 es Trucadors (Punta d'es Borronar)
 s'Espalmador (sa Torreta, sa Guardiola, s'Alga)
 Illa d'es Porcs
 Illa de sa Torreta
 Illa de Castaví
 Illa de s'Alga
 Platja de ses Illetes
 Illa d'es Pouet
 Illa Redona
 es Molí d'es Carregador
 es Cavell d'En Borràs
 Estany Pudent o d'es Flamencs

Fotogravats A. Comas

- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

C/. Emperatriu Eugenia - 1 - D - teléfans. 294650 - 54 - PALMA.

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

Els noms dels carrers d'Inca, una tasca irrenunciable

Tots coneixem de sobres l'explicació que ha sofert el poble mallorquí des que perdé la facultat d'autogovernar-se. No en parlarem, ara, de tot això, l'alienació cultural, la despersonalització duta al llarg dels anys de manera tan hàbil, a pics, crudel i despietada, d'altres. La Història, sota la seva profunda objectivitat, ens ho diu, això, molt sovint i alhora ens alligona positivament.

Un caire, no tan balder com de prim en compte hom podria creure's, és els noms dels carrers, en castellà i assèptics, d'aquesta despersonalització. Inca, emperò, crec que se'n du el premi de poble despersonalitzat, sobretot envers els noms dels carrers. Cal, doncs, i urgentment retornar al poble el que és seu i a l'ensems avesar-lo a trobar natural el que és naturalíssim.

No cal que ara s'esmenti el disbarat que en el seu conjunt ens mostren els noms actuals dels nostres carrers inquer. És allucinant. I també, alhora, és d'admirar l'enorme inventiva, sàdica, sens dubte, que varen tenir i gairebé fins avui han tingut els ajuntaments franquistes d'Inca. Els disbarats són tan grans que de vegades hom no pot fer res més que riure's, tristament, és clar.

És evident que l'actual Ajuntament inquer, com tots els ajuntaments dels pobles mallorquins en general, es trobarà amb dificultats importants a l'hora d'escometre la tasca de canviar els noms dels carrers i retolar en català. Alguna d'aquestes dificultats pot ésser gairebé insuperable. Parl amb coneixement de causa com a President de la Comissió d'Hisenda de l'Ajuntament. Hom haurà endevinat tot d'una que la carena més cabdal serà l'econòmica. Tanmateix, atenyent-nos-en als desastres a nivell econòmic que hom ha vist en els pressupostos de l'Ajuntament inquer, crec que amb un xic d'imaginació, mitjançant certes modificacions de crèdit cap a la Comissió de Cultura, podria dur-se a bon termini aquest treball que per un nacionalista esdevé encisador. Vull esmentar que al pressupost del 1977 l'Ajuntament d'Inca destinà a Cultura l'averkonyidora quantitat de 5.000 pessetes, llevant Biblioteca.

En l'esmentat pressupost, a més, s'assenyalen, a les Resultes, unes «inversions» culturals, a certes entitats culturals, que no duen nom, de més de mig milió de pessetes. Hom, mal pensat per natura, creu que les dites «inversions» culturals és la for-

ma física que amaga uns sopars o adés entitats de tipus OJE, Movimiento etc. Tanmateix el poble patí de cultura i d'actes culturals. Només l'Obra Cultural Balear ofería a Inca un camí vers la serietat cultural. Record que com a President d'OCB d'Inca vaig sollicitar 16.000 pessetes a l'Ajuntament anterior i se'm negaren per dos motius, l'un perquè no hi havia diners (?), l'altre perquè OCB era considerada pel batlle anterior i el Consistori en general més subversiva que els comunistes, segons paraules dites a un plenari. A les eleccions municipals democràtiques hom va comprendre el perquè de tals afirmacions: la Candidatura Progressista Independent, for-

Li tornarem dir «Carrer Major»

mada a base dels homes del Partit Socialista de Mallorca i d'Obra Cultural Balear, obtenia el Batlle i l'únic Tinent de Batlle.

La Comissió de Cultura que presideix n'Antoni Armengol ha elaborat un pla segur i eficaç per a canviar els noms dels carrers en un termini màxim de tres anys.

Inca, ho he dit abans, és sens dubte el poble de Mallorca més despersonalitzat envers els noms dels carrers. Si mal no record, llevant els noms estúpids que s'han inventat, deu tenir uns trenta o més carrers que porten noms de militars, Movimiento, Falange, mis-

tics castellans, i un nombre gairebé impossible de calcular de noms d'escriptors castellans, fins i tot de cinquena fila, i estrangers. Exemple: Els carrers més importants d'Inca porten noms de militars o falangistes. Carrer del General Franco, plaça de José Antonio, carrer del General Mola, carrer del General Goded, carrer de Francisco Navarro (falangista valencià), carrer de Juan Seguí, carrer Teniente Llobera, carrer Calvo Sotelo, plaça del General Sanjurjo, carrer Alférez Esquívias, carrer Alférez Oliver, carrer Teniente General Moscardó, etc., etc., etc. La feina que li espera a la Comissió de Cultura és impressionant.

La Comissió de Cultura va decidir que la primera etapa, sobretot per a evitar suspicàcies, per a canviar els noms dels carrers restarà acabada per les festes patronals d'Inca de Sant Abdon i Senén. El dia Sant Abdon es canviaran els noms dels següents carrers:

- 1—Calle General Franco es dirà CARRER MAJOR.
- 2—Calle Juan Seguí (perllongació del General Franco) CARRER MAJOR.
- 3—Calle de Alférez Esquívias CARRER DE LES COVES.
- 4—Calle del General Mola CARRER DEL MERCAT NOU.
- 5—Calle del General Goded CARRER DE LES GERMANIES.
- 6—Plaza Sanjurjo CARRER DEL BLANQUER.
- 7—Calle Francisco Navarro CARRER DEL BORN.
- 8—Plaza de José Antonio PLAÇA DEL GRAN I GENERAL CONSELL.
- 9—L'actual carretera de Palma, avui General Luque, es dividirà en tres parts, la primera tindrà el nom que sempre va tenir, CARRER DE MALLORCA, la segona General Luque, i la tercera el nom que sempre se l'ha coneguda, CAMI DE CIUTAT.
- 10—Calle del Hermano Benildo CARRER DE LA TAPIA.
- 11—Calle del Teniente Llobera CARRER DE L'ESTRELLA.
- 12—Calle de Calvo Sotelo AVINGUDA DELS GREMIS D'INCA o AVINGUDA DE LES ILLES.

La segona etapa anirà des de Sant Abdon al Dijous Bo. Durant aquesta etapa es canviaran els noms de la part antiga d'Inca. Les etapes següents encara no estan previstes, si bé la Comissió de Cultura haurà nomenat una Comissió Assessoradora que sí acabarà tot el pla.

JAUME ARMENGOL I COLL

Sobre la nomenclatura dels carrers de Pollença

En aquests moments, en què és possible tornar aconseguir la nostra identitat popular, una de les coses que es fa més urgent canviar, és la nomenclatura dels carrers, pel fet d'esser aquests tan representatius dins la història d'un poble.

Es per això que ens vàrem decidir a emprendre aquesta tasca. La primera passa va ésser anar a rastrejar els que havien tengut abans, en els únics documents que teníem al nostre abast: les Actes de l'Ajuntament, a partir de 1862, any en què es varen començar a retolar. Dels noms que apareixen aquest any, n'hi ha uns que han perdurat fins avui, uns altres que han estat substituïts per noms totalment imposats, ja sia per motius de política «centralista», o d'història local, aquests més justificats pel seu caràcter, i uns altres que s'han donat als carrers nous, per als quals s'han seguit els mateixos criteris que en els noms imposats.

El criteri que hem seguit en tot moment, ha estat la reivindicació dels noms populars, entenent per «populars» no tan sols els noms que hi ha des del 1862, sinó també els que han anat sorgint en boca del poble. Com a conseqüència d'això consideram que els noms de política «centralista» no tenen raó d'esser. Quant als noms que responen a la història local, són els que plantegen una major problemàtica a l'hora de decidir què cal fer en cas que s'hagin posat en substitució d'un nom ja retolat anteriorment.

Nosaltres proposam que es respecti el nom més antic i que els noms apareguts posteriorment, es traslladin a altres carrers nous, o els que quedin sense nom arrel de la nostra proposta. Encara que deixam una via oberta a altres propostes que puguin sorgir.

Llista dels carrers de Pollença

- 1—Carrer d'Abulqasim
- 2—Carrer d'Adán Dielh: Carrer de la Portelleta
- 3—Carrer de l'Àguila
- 4—Carrer de l'Alcàsser de Toledo
- 5—Carrer de l'Alacantí
- 6—Plaça de l'Almoïna
- 7—Carrer dels Àngels
- 8—Carrer de n'Antònia Maura: Carrer de l'Aigua
- 9—Via Argentina
- 10—Plaça de l'Assolellador
- 11—Carrer de na Balaixa
- 12—Carrer de les Barques
- 13—Carrer d'en Bartomeu Aloy

- 14—Carrer d'en Bartomeu Català Amer
- 15—Carrer de l'historiador Binimelis
- 16—Carrer de Bonavista
- 17—Carrer de Bou
- 18—Carrer de les Cabrelles
- 19—Carrer del Calvari
- 20—Plaça de Calvo Sotelo: Plaça Vella
- 21—Carrer d'en Campos
- 22—Carrer del canonge Alçamora: Carreró del Vent
- 23—Carrer del canonge Llobera: Carrer de la Solana
- 24—Carrer del canonge Rotger: Carrer de l'Església
- 25—Carretera d'Alcúdia
- 26—Carrer del Càrritx
- 27—Carrer de Quintus Cecilius Metellus
- 28—Carrer d'en Cerdà
- 29—Carrer de Cervantes: Carrer de l'Hort Nou
- 30—Carrer d'en Cifre
- 31—Carrer de Colón: Carrer Nou
- 32—Carrer del Convent
- 33—Carrer del coronel Aloy: Carrer de l'Abellar
- 34—Carrer de les Creus
- 35—Carrer del doctor Fabregues: Carrer dels Quatre Ulls
- 36—Carrer de les dones de Can Sales
- 37—Carrer de l'ecònom Cifre: Carrer de Simons
- 38—Carrer de l'ermità Torrandell
- 39—Carrer de l'Estrella
- 40—Carrer d'en Ferrà
- 41—Carrer d'en Ferragut
- 42—Carrer de Formentor
- 43—Carrer del fra Ginebró Serra
- 44—Carrer de la Garriga
- 45—Carrer del Garrover
- 46—Carrer del general Bosch: Carrer dels Romans
- 47—Plaça del general Franco: Plaça de la Llibertat
- 48—Carrer d'en Gonçal Ferragut: Carrer del Pont d'en Bosch
- 49—Carrer d'en Gruat
- 50—Carrer d'en Guillem Cifre de Colonya
- 51—Carrer d'en Jaume I
- 53—Carrer d'en Jaume III
- 54—Carrer de Jesús
- 55—Carrer del Jonquet
- 56—Plaça de José Antonio Primo de Rivera: Plaça de l'Abeurador
- 57—Carrer del poeta Joan Guiraud: Carrer d'Artussa
- 58—Carrer d'en Joan Mas
- 59—Carrer d'en Joan Vives Rotger
- 60—Carrer del Lleó
- 61—Carrer del pintor Llorenç Cerdà
- 62—Carrer de la Lluna
- 63—Carrer d'en Llobera
- 64—Carrer de la mare Alberta
- 65—Carrer de Mallorca
- 66—Carrer de la Mar
- 67—Carrer del Marquès Desbrull
- 68—Carrer del Martell
- 69—Plaça d'en Martorell
- 70—Carrer del metge Llobera
- 71—Carrer del metge Sureda: Carrer de les Filoses
- 72—Carrer de Mena
- 73—Carrer de Menéndez y Pelayo
- 74—Carrer del Mercat
- 75—Plaça del Mercat
- 76—Plaça del Mercat Nou: Plaça de Ca les Munares
- 77—Carrer de Mercuri
- 78—Carrer del músic Miquel Capllonch
- 79—Carrer del poeta Miquel Costa i Llobera: Carrer Major
- 80—Carrer de Mont-i-Sion
- 81—Carrer del Moro
- 82—Carrer d'en Munar
- 83—Carrer del bisbe Cànaves
- 84—Carrer del bisbe Desbach
- 85—Carrer del pare Vives
- 86—Carrer del Padró
- 87—Carrer de la Padronada
- 88—Carrer de les Pageses
- 89—Carrer de la Pau
- 90—Carrer de Philip Newman
- 91—Carrer de Pius XI
- 92—Via Pollentia
- 93—Carrer d'en Porquer
- 94—Carrer prolongació d'en Llorenç Cerdà
- 95—Carrer del Pont Romà
- 96—Carrer del Puig de Maria
- 97—Carrer de Ramón y Cajal
- 98—Carrer d'en Ramon Lull
- 99—Carrer del poeta Ramon Picó i Campamar: Carrer de la Fe
- 100—Carrer de la Reina M.ª Cristina
- 101—Carrer des Reis Catòlics
- 102—Carrer de la Roca
- 103—Carrer de Roca Tomàs
- 104—Carrer del Roser Vell
- 105—Carrer d'en Rull
- 106—Carrer de la Salut
- 107—Carrer de Sant Isidre
- 108—Carrer de Sant Jordi
- 109—Carrer de Sant Josep
- 110—Carrer de Sant Joan
- 111—Carrer de Sant Sebastià
- 112—Carrer de Santa Bàrbara
- 113—Carrer de Sant Domingo
- 114—Carrer d'en Sion
- 115—Carrer del Sol
- 116—Carrer de l'Ombra
- 117—Carrer de sor Flor Ricomana
- 118—Carrer del Temple
- 119—Carrer de Tito Cittadini
- 120—Carrer de Torres
- 121—Travessia de Quintus Cecilius Metellus
- 122—Travessia de la mare Alberta

- 123—Travessia de la Mosca
 124—Urbanització dels Beguins
 125—Urbanització de la Font
 126—Carrer del Verger: Carrer del Pou del Verger

Cala Sant Vicenç

- 1—Carrer d'Arturo Rizzi
 2—Carrer de Calvo Sotelo
 3—Carrer del capità Cortès
 4—Carrer del capità Juerguens
 5—Carrer d'en Cerdà i Marroig
 6—Avinguda del poeta Miquel Costa i Llobera
 7—Carrer de Dar Riffien
 8—Carrer del general Goded
 9—Carrer del general Sanjurjo
 10—Plaça de l'Església
 11—Carrer de la lletra «A»
 12—Carrer de la lletra «B»
 13—Carrer de la lletra «C»
 14—Carrer de Onésimo Redondo
 15—Carrer de Ruíz de Alda
 16—Carrer del tinent Trenor
 17—Carrer del Torrent
 18—Carrer de Víctor Pradera
 19—Carrer de la Virgen de la Cabeza
 20—Urbanització dels Alzinars
 21—Urbanització de Ca'n Tirana

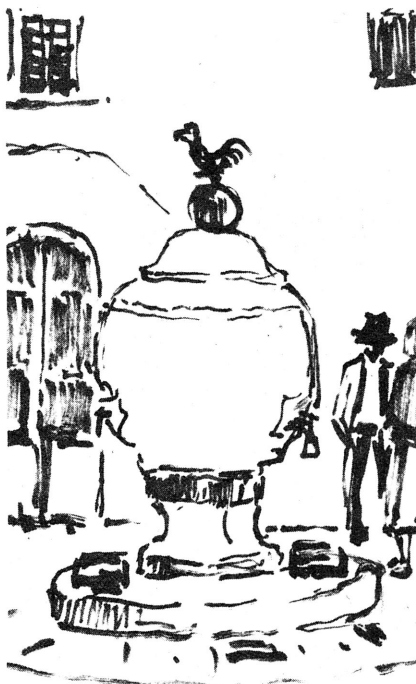
Port de Pollença

- 1—Via Alemanya
 2—Carrer de l'almirall Barceló
 3—Carrer de l'almirall Cervera
 4—Carrer de l'almirall Ferragut
 5—Passeig del pintor H. Anglada
 6—Avinguda de Bócchoris
 7—Carrer del Bosquet
 8—Carrer de la Cala
 9—Carrer del capità Haya
 10—Carretera de Formentor
 11—Passeig de Colón
 12—Passeig del coronel Llorente
 13—Carrer de l'ecònom Torres
 14—Carrer d'Elcano
 15—Plaça de l'Alzina
 16—Carrer del Far
 17—Carrer del general Frutos
 18—Passeig del general Mola
 19—Carrer del general Sanjurjo
 20—Carrer de la Gola
 21—Carrer d'Hernán Cortés
 22—Carrer dels Forners
 23—Plaça de l'enginyer Gabriel Roca
 24—Carrer de Jafudà Cresques
 25—Plaça d'en Joan Cerdà
 26—Carrer de Juan de la Cosa
 27—Carrer de Joan XXIII
 28—Carrer de Lepanto
 29—Passeig de Londres
 30—Carrer de Magallanes
 31—Carrer del metge Llopis
 32—Carrer de Méndez Núñez
 33—Plaça del músic Miquel Capllonch
 34—Carrer de les Monges
 35—Carrer de la Nao Victoria
 36—Carrer de na Nureduna
 37—Avinguda de París
 38—Carrer del Pescador
 39—Carrer del poeta Llorenç Riber
 40—Carrer del poeta Joan Alcover
 41—Carrer de Ponent
 42—Carrer de Ramón Valenilla Lecuna
 43—Carrer de Roger de Flor
 44—Carrer de Roger de Lauria
 45—Carrer de Rubén Darío
 46—Carrer de Sant Pere

- 47—Passeig de Saralegui
 48—Carrer de Temple H. Fielding
 49—Carrer del tinent coronel Llorca
 50—Carrer de Tramuntana
 51—Travessia del capità Haya
 52—Travessia del Pescador
 53—Travessia de Roger de Lauria
 54—Urbanització de Gommar
 55—Urbanització d'en Llobera
 56—Urbanització de Ca'n Singala
 57—Carrer d'en Vicenç Buades
 58—Carrer de la Verge del Carme

Noms a desaparèixer:

Pollença.—Alcàsser de Toledo, Calvo Sotelo, Cervantes, Colón, fra Ginebró Serra, general Franco, José Antonio Primo de Rivera, Menéndez y Pelayo, Mercat Nou, Pius XI, prolongació Llorenç Cerdà, Ramón y Cajal, Reina M.ª Cristina, Reis Catòlics, travessia de Quintus Cecilius Metelus, travessia de la mare Alberta.

Cala de Sant Vicenç.—Arturo Rizzi, Calvo Sotelo, capità Cortès, capità Juerguens, Dar Riffien, general Goded, general Sanjurjo, «A», «B», «C», Onésimo Redondo, Ruíz de Alda, tinent Trenor, Víctor Pradera, Virgen de la Cabeza.

Port de Pollença.—Alemanya, almirall Barceló, almirall Cervera, almirall Ferragut, capità Haya, Colón, Elcano, general Frutos, general Mola, general Sanjurjo, Hernán Cortés, Jafudà Cresques, Juan de la Cosa, Joan XXIII, Lepanto, Londres, Magallanes, Méndez Núñez, Nao Victoria, París, Ramón Valenilla Lecuna, Roger de Flor, Roger de Lauria, Rubén Darío, Saralegui, tinent coronel Llorca, travessia del capità Haya, travessia de Roger de Lauria.

Noms a canviar d'emplaçament:

Pollença.—Adán Dielh, Antoni Maura, canonge Alcamora, canonge Llobera, canonge Rotger, coronel Aloy, doctor Fàbregues, ecònom Cifre, general Bosch, Gonçal Ferragut, poeta Joan Guiraud, metge Sureda, poeta M. Costa i Llobera, poeta Ramon Picó i Campamar.

Com veim la nostra proposta ofereix moltes possibilitats.

Queda ben clar quins noms han de desaparèixer. Respecte als que s'han de traslladar, cal estudiar-ne el lloc més apropiat pel nou emplaçament.

I quant als que queden sense nom, o bé es posa un dels que s'han de traslladar, o bé es pot recórrer a tota una sèrie de possibilitats. Possibles suggerències, i sense sortir mai del nostre àmbit local, serien: 1er) donar el nom d'obres o de mites creats pels nostres poetes, per exemple, M. Costa i Llobera, Ramon Picó i Campamar, etc.; 2on) llegendes populars; 3er) Personatges locals que no han gaudit d'homenatges populars (Dionís Benassar, Roch Minue... etc.).

Hj ha hagut alguns intents de canviar els noms dels carrers, però tenen, al nostre parer, les fallides següents:

a) Uns no segueixen un criteri unitari.

b) D'altres han proposat una solució que no fa sinó fomentar la situació diglòssica de la nostra llengua, com és ara col·locar plaques amb el nom antic devora l'actual.

Si estimam la nostra llengua i els nostres costums no hem de voler que ens posin en segon terme.

**CATERINA CORTÉS
 ANTONIA RIUSSECH
 FRANCESCA ALBERTI**

Notes:

(1) Per a la confecció de la llista dels carrers no hem volgut rompre l'ordre d'una llista que ens va deixar l'Ajuntament. Aquesta està ordenada alfabèticament seguint el criteri de contar com a primera lletra, el títol o activitat de la persona, i no del nom o llinatge, per exemple, general, canonge, poeta, etc. Nosaltres n'hem completat alguns que no el duïen, per exemple, hem posat músic Miquel Capllonch, etc.; per això ara la llista no segueix bé l'ordre.

(2) No hem apostrofat la preposició **de** quan calia, si el nom que li seguia no era català.

Hem emprat l'article personal **en** i **na** davant dels noms catalans. Davant dels noms propis forans i dels noms que no hem pogut saber si es referien a persona o cosa, hem posat la preposició **de**.

Bibliografia:

- ALCOVER-MOLL. *Diccionari Català-Valencià-Balear*.
 —ROTGER I CAPLLONCH, Mateu. *Historia de Pollença*.
 —BOTA TOTXO, Miquel. *Pollença y Alcudia*.
 —IDI ID. *Legendas y tradiciones de Pollença*.

Toni Artigues

Els rètols comercials

Una altra mostra de l'ús de la llengua catalana

1.—DE COM L'US DE LA LLENGUA VE MARCAT PER LA POLÍTICA (Breu introducció escatològica)

Símbol, ordre, art, bandera, invitació, llei, interès, afecte, cultura, la paraula s'ha fet inseparable de l'home. És, com l'home, canviant, com ell mateix dóna suport al poder, com ell hi va contra.

La història de la llengua catalana a Mallorca és, també, la història del poder, mai acabada i repetida una i altra vegada aquí i allà.

Ella mateixa s'implanta a Mallorca per conquesta militar. Illes cobdiciades, són preses; morts, expulsats o esclavitzats els antics pobladors. Els nous vençuts s'estableixen ells, estableixen la seva llei, la seva explotació, llur llengua...

És un cas simple de glotofàgia (1) (fet de menjar llengües) per la via ràpida. No hi ha disglòssia, no se manté una llengua substituïda a la força en determinats usos per una altra, perquè, com a la mitificada conquesta anglesa de l'oest desapareix l'antiga població, i amb ella la seva o les seves llengües.

La llengua catalana, glotofàgica, en període de gloriosa expansió durant alguns segles, comença, devers el s. XV, a ésser lentíssimament devorada per la «gloriosa expansió de la llengua castellana». Com a element i reflex d'una colonització cultural, econòmica, humana, política, s'inicia una llarguíssima disglòssia, un procés «in crescendo» de substitució de la llengua dominada.

La colonització castellana —i en el cas de la llengua el procés substitutiu, disglòssic o glotofàgic del català— segueix uns esquemes ja massa coneguts.

Consisteix, en una primera fase, en la implantació de grups militars i d'administradors, i després de comerciants, iniciada a les ciutats, amb la col·laboració de la classe dominant autòctona. Aquesta és la situació a Mallorca a mitjan segle passat tal com ho diu l'arxiduc: «només usen el castellà en la seva vida corrent els

empleats, i les seves famílies, els soldats que han vingut del continent i altres espanyols (...) els qui han quedat a viure a Mallorca, sobretot a Palma, no passen de dos o tres mil (...) a la capital hi deu haver devers quatre persones tal volta cinc mil, que usen quotidianament el castellà, però només a amb les seves relacions amb forasters, o sigui amb els espanyols del continent». L'administració, l'ensenyament, l'església, l'alta societat, van introduint la llengua castellana com a llengua alta. La major part de la població ni l'entén.

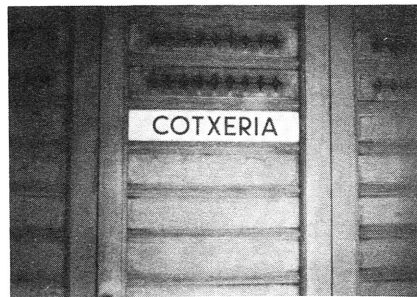

Foto G. Bibiloni

L'extensió de la llengua dominant a tota la població —a nivell de comprensió i en determinats usos del nivell d'expressió— representa una segona fase de la glotofàgia. L'escolarització, l'extensió dels mitjans de comunicació i la immigració, dins un marc colonial —el qual estableix, per tal de perpetuar la discotomia dominant / dominant, un règim de bons / dolents, cultes / incultes, llengua bona / llengua dolenta...— suposen l'afermament d'aquesta segona fase. L'emmaleïment del colonialisme que suposa la dictadura és «demasié» en tots els aspectes. Inicia el període final del colonialisme: l'oblit, per part del dominat, de la seva cultura, de la seva llengua..., i fins i tot del seu desig d'independència —única alternativa possible (quasi tant com el cel) al colonialisme (2).

2.—DELS RÈTOLS COMERCIALS

L'estat a Mallorca és una perseverança bastant general de la llengua catalana en l'ús privat oral sense entendre's però gaire als immigrants; en els usos públics impera la llengua de l'Imperi. Com menys imperial és

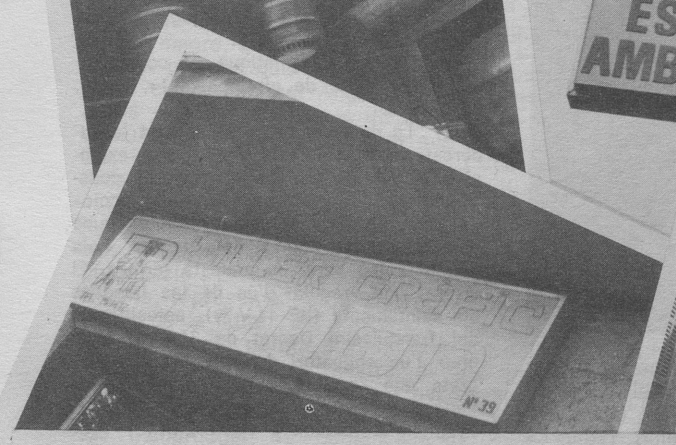
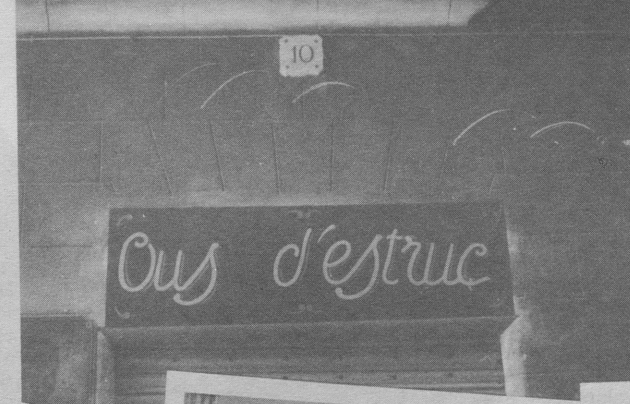
Aquest rètol no reflecteix la realitat de la nostra Universitat. Malauradament.

el govern més concessions atorga graciosament a la llengua indígena, viva encara com viu és el poble que l'usa.

Els sociolingüistes, intentant comprendre la realitat per a voler canviar-la, estudien l'ús de les llengües en el temps i en l'espai humans. Classifiquen, amb més o manco encert, les possibilitats d'ús o àmbits d'una determinada llengua atenent a una gran gama de variables: territorials (Formentera, Mallorca...), de canal (oral,

Les pintades: un dels subàmbits amb més ús del català

escrit...), individuals (edat, feina...), situacionals (àmbit escotèric, docent, polític, de relació social, oficial, industrial, comercial...), etc.

Centrant-nos ja en l'àmbit comercial (més el de botiga que el de mercat) hi ha quantitat d'ocasions en què la llengua és usada:

—Conversació entre el comprador i el venedor (o l'industrial, o el reparador), directament o per telèfon.

—Els rètols que, situats al carrer, donen el nom al local i n'indiquen el tipus de comerç.

—Els rètols d'horaris, de tancat, obert, rebaixes..., penjats a l'aparador o dins el local.

—Els anuncis de productes diversos dins les botigues.

—Els anuncis d'establiments o de productes, als cartells del carrer, a la premsa i a la ràdio.

—Les etiquetes dels productes (3).

—Les targes, factures, cartes..., de relació amb el client.

—Les cartes, comandes..., de relació amb l'industrial o amb el repartidor).

—Els llibres de comptabilitat..., de règim intern.

—Etc.

Presentam una mostra de fotos fetes a Palma als rètols, situats al carrer, que donen el nom a locals comercials i/o n'indiquen el tipus el tipus de comerç. Segons l'ús que fan de la llengua catalana els classificam en els següents apartats —indicant, a partir del 2, un exemple i el n.º de fotos de casos semblants (4).

1.—Usen llengües distintes de la de Mallorca, sobretot la castellana. Són la major part (5).

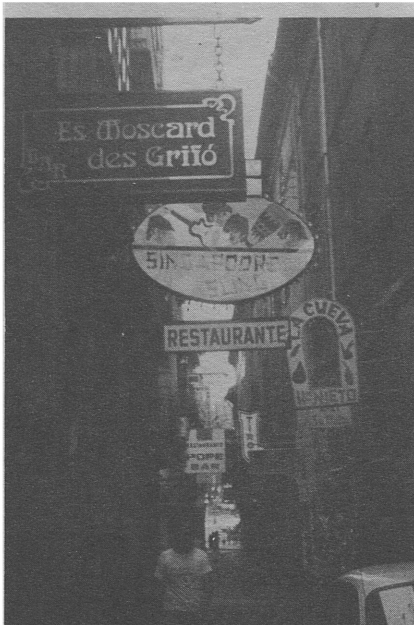

2.—Rètol que dóna el nom al local en català, i indicador del tipus de negoci en castellà («Ca'n Gall / Mantiquerías») (Dos casos més).

3.—Doble nom o/i doble indicador, un en català, l'altre en castellà («Hor-

no. Forn des Teatre / Jaume Alemany» (7 fotos).

4.—Rètol que dóna el nom al local en català, sense indicar el tipus de negoci (o cas que l'indiqui coincideix aquest en català i castellà) («Bar Es Moscard des Grifó») (23 fotos).

5.—Nom del comerç i indicador del tipus de negoci tot en català («Es cantó / Llibres i papers») (14 mostres).

Només aquests dos darrers casos (passant per alt l'ambigüitat terminològica de Bar, Ferrreteria...) fan ús normalitzat de la llengua local pel

que fa al rètol. La major part d'aquests mateixos comerços fan servir la llengua castellana per a tots o per a qualun dels altres usos comercials ja esmentats.

Notam que abunden els rètols en català a botigues de ceràmica i art, bars, llibreries, botigues de roba... D'altra banda, tret de «Queviures-Lleteria / Sa Botiguera» que té aquest rètol de quinze anys i alguns altres casos, quasi tots els rètols normalitzats són de fa un parell d'anys i, en general, corresponen a comerços oberts de fresc; hi ha però casos de comerços en funcionament que han fet el canvi de llengua.

El fet que pel carrer trobam rètols comercials en mallorquí —encara que el percentatge sigui reduït— és ben significatiu. Moda o intenció, l'actitud dels comerciants suposa el trencament d'un costum —no gratuït per cert; vid. nota 5— que havia abolit l'ús de la llengua catalana de l'àmbit comercial.

A poc a poc
s'encén es foc.

TONI ARTIGUES

NOTES

(1) El terme glotofàgia és bo d'entendre comparant-lo amb antropofàgia (fet de menjar criates humanes).

Vid Calvet, «Linguistique et colonialisme (Petit traité de glottophagie)», Payot, Paris 1974.

(2) La democràcia no ha romput la superestructura colonial. Vegeu uns exemples lingüístics que ho mostren. La constitució parla de «respecte» i «protecció» de «les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya (?)»; només dels febles, dels dominats, se parla en aquests termes. El Decret que «regula» l'ús de les llengües als ajuntaments (BE 14-V-79), actualització del franquíssim Decret de 31-X-75, estableix l'ús obligatori del castellà). Els Decrets que regulen la incorporació de la llengua catalana dins el sistema d'ensenyament a Catalunya (BOE 2-IX-78) i de l'euskera a Euskadi (BOE 10-V-79) estableixen l'ensenyament d'aquestes llengües com a assignatures i preveuen, simplement, la possibilitat d'«autoritzar» l'ensenyament en aquestes llengües si no hi ha cap emperò.

(3) L'ús de la llengua en casos com aquest o l'anterior no depèn de la voluntat del comerciant.

(4) Aquest nombre de fotos se podria doblar, tal volta, trescant tots els carrers de Palma.

(5) A part dels condicionants esmentats s'ha de tenir en compte l'edicta del Batle de Palma de dia 3 de novembre del 36: «Los rótulos y anuncios y cartas de casas de comer deberán estar redactados en castellano» i l'últimatum del governador dos dies més tard que dóna 48 horas per posar tots els rètols i anuncis en castellà, amb amenaça de fortes sancions econòmiques. Vid. Massot, «Cultura i vida a Mallorca entre la guerra i la postguerra (1930-1950)», Abad. de Monserrat, 1978.

Recordant En Miquel Àngel Colomar

«CANT DEL DESTÍ», de Friedrich HÖLDERLIN
El nostre destí, contràriament,
és no trobar la pau
enlloc.

Fa quasi vint anys, quan vaig tornar a l'illa, a l'illa ocupada tant ahir com avui, vaig anar a caure a una redacció de diari sòrdida i fosca i m'hi vaig trobar un home petit i magre, que escrivia amb energia a una tauleta de cames primes que s'engronsava contínuament. Aquell home era En Miquel Àngel Colomar. Més ben dit, aleshores —a la plena de la dictadura franquista— era, per damunt tot i a cause del rigor que imposa la sobrevivència, «Bolonio», «Apeles de Atalís» i «Orestes de Tales». A la Mallorca grisa, a la Mallorca expoliada, a la Mallorca alienada culturalment i socialment, a la Mallorca on la mediocritat s'havia convertit en sinònim de poder local, la personalitat rebel d'aquell home, que havia patit persecució i presó, que havia conegut el camp de treballs forçats, representà per a alguns l'esperança en la continuïtat de la lluita.

He de dir, perquè així ho vull reconèixer, que ell va ésser el meu primer mestre, el meu primer dialogador vàlid i extremadament exigent per avançar dins el pobre, trist i més aviat lleig espectacle intel·lectual de la societat mallorquina de començaments dels seixanta. En Miquel Àngel Colomar representà, almanco per a mi, el primer símptoma de recobrament de la llibertat, així com la fidelitat a un mètode crític per damunt jous, fletxes, camises blaves i camises velles.

Però, dins una societat estupiditzada, havia esdevengut com una mena de testimoni incòmode. I va ésser cruel. Cruel per necessitat, perquè no podia ésser d'altra manera. Era l'única sortida intel·lectual que li restava, quan la crítica d'art, la literatura «oficial» i l'«oficialera», els criteris ortopèdics vigents a les arts plàstiques per decret silenciós dels vencedors, convertien el nostre món cultural —i el polític, i el social i l'econòmic, fins i tot— en una geografia calcinada per la ignorància. Colomar va ésser el denunciador tossut d'aquest regnat de l'estupidesa. Colomar podia ésser un vençut polític, però no era un perdedor intel·lectual. Ben altrament, era un escriptor lúcid, que mai no es posà al servei de causes opressores, sinó sempre al costat de la intel·ligència i de la curiositat arriscada. Record que repetia a les tertúlies del cafè Moka, amb Joan Alomar i Fraver: «Només els ignorants presuntuosos no arriegen res mai, perquè no tenen res a perdre ni a guanyar. Són com el fal·lus pansit del poder». Una societat com aquella dels cinquanta i dels

seixanta, que era com un anacronisme pertinaç, plena de savis de l'oremus i de poetes «hípics», que no èpics, com diria Joan Alomar, només tenia a l'abast l'arma del silenci per a combatre i anorrear un intel·lectual, un escriptor i, sobretot, un home «atrabiliari i sentimental» (com deia ell de si mateix), que tenia per nom Miquel Àngel Colomar. Però Colomar no va ésser retut ni anorreat. Era un resistent empedernit. Inventà poetes, inventà pintors, inventà una filosofia, entre escèptica i cínica, que a tothora posava de manifest les contradiccions del moment i les seves pròpies.

Això era ell. Així és a hores d'ara, perquè estic segur que és aquí, amb presència sibil·lina i implacable.

També és cert que, malgrat tot, la memòria col·lectiva de Mallorca és feble i que l'altra memòria, la individual, es deixa influir massa per estranys ressentiments. Miquel Àngel Colomar ho sabia. En va ésser —i encara n'és— una víctima. Sense gaires esforços podem comprovar encara ara que en el nostre migrat món de cultura hi ha més silencis que reconeixements públics. No cal citar els noms de ningú. Segur que tots podríem confeccionar una llarga llista de persones que varen ésser i són part important de la nostra història cultural i que resten en els nínxols de les catacombres. Pens sovint que en els cenacles culturals de l'illa hi ha massa lloc per a la mediocritat conformista, per al «fal·lus pansit del poder», però no per a heterodoxos com en Miquel Àngel Colomar ni per a gent que, com ell, sigui fabricant de camins de futur.

Colomar, l'any 31, acollí amb entusiasme l'adveniment de la República amb un record públic a Gabriel Alomar. Jo, ara, a uns moments en què sembla que podrem alenar més a pler, també vull tenir present aquest nom: «APELES DE ATALIS», «ORESTES DE TALES», «BOLONIO», àlies MIQUEL ÀNGEL COLOMAR.

Antoni SERRA
Primavera.
Sóller, 1979.

Libreria Jovellanos

UN SEGLE AL SERVEI DEL LLIBRE
I DE LA CULTURA

Jovellanos, 1

Tel. 22 14 66

CIUTAT DE MALLORCA

L'Església nostra

Guillem Colom i Ferrà: en la mort d'un poeta creient

Dia 6 de juny moria a Ciutat de Mallorca «el darrer supervivent de la dinastia poètica iniciada amb l'estre poderós de mossèn Costa». Així es referia a la mort de Guillem Colom el nostre gran filòleg Francesc de Borja Moll. Victorià Ramis d'Ayreflor acabava el seu sonet, dedicat a la mort del poeta: «Sempre has viscut portant "la terra al cor", i ara que has mort és tot un món que mor perquè amb tu mor L'Escola mallorquina».

Efectivament Guillem Colom i Ferrà ha perllongat fins als nostres dies la finor, la mesura, el classicisme romàntic, l'amor i el conreu entranyable i valuós a la llengua, que ha definit, en la nostra història recent, l'estol de poetes que formen l'Escola mallorquina, nascuda de l'empenta dels grans mestres Miquel Costa i Joan Alcover.

Sens dubte a Mallorca la Renaixença portà el segell configurador del cristianisme, des dels seus començaments. Costa s'afegirà una Renaixença, segons els ideals de Torras i Bages, que donàs solidesa a la Tradició cristiana dels que ara anomenam Països Catalans. L'Escola mallorquina, des de Maria Antònia Salvà, passant per Miquel Ferrà, Mn. Llorenç Riber, Miquel Forteza, Joan Pons i Marquès, fins a Guillem Colom enaltí cordialment els valors de la fe, cantà les tradicions religioses de Mallorca, manifestà un cristianisme de conviccions profundes.

Són aquests autors als quals bé es pot referir el pròleg, signat pels bisbes de les Illes, a l'edició del Missal romà (1977): «llengua que tant enaltiren i perfeccionaren sacerdots i creients amb les seves obres d'inspiració religiosa».

També el comunicat final de la Setmana de Pastoral urbana (juliol, 1976) féu referència al llegat dels preveres, religiosos i laics «que s'identificaren amb el nostre poble i estimaren de cor la seva llengua i cultura». Per això avui, a les planes religioses de **LLUC**, no hi podia mancar l'homenatge a un creient, que va viure i morí en la fidelitat més sentida i profunda a Jesucrist i a la seva Església, i que d'una forma peculiar va contribuir a mantenir, en l'Església nostra, l'amor efectiu i l'ús noble i escaient de la nostra llengua.

PER LA RENOVACIÓ LITÚRGICA

No repassaré aquí la religiositat que embauma l'obra del poeta solleric des de la seva producció primerenca fins als darrers versos que escriví per als seus néts en la primera comunió (1 de juny 1979). Només en vull detenir en les poesies que sorgiren de la seva vena cristiana i lírica, i que ara pot cantar el nostre poble en la Litúrgia de les hores i en les composicions musicades pel P. Antoni Martorell.

Pel setembre de 1972, Guillem Colom prologava el recull «Agape», de l'esmentat músic franciscà. Presentava «unes melodies simples i directament identificades amb el text, inspirades moltes d'elles en la flor dels nostres més purs cants populars». En aquesta col·lecció de cants, hi figurava una traducció lliure del llibre de Job que la litúrgia canta en les exèquies cristianes, feta pel mateix G. Colom:

**Jo sé que viu mon Redemptor
i que el dia darrer, de dins la terra
ressorgiré amb ma pròpia desferra
a una vida millor.
Revestiré de nou ma pell marcida
que ara es podreix sobre el cos meu,
i amb ma pròpia carn rejuvenida,
llavors veuré el meu Déu.
El veuré jo mateix sense mancança
i aquests ulls meus per fi el contemplaran,**

i no uns altres, i el gaudi serà gran.

Aquesta és la meva única esperança.

Guillem Colom estava satisfet d'aquesta versió i s'entusiasmava cantant-la i sentint-la cantar. Com li havia dolgut, anys enrera, que la nostra llengua quedàs a les portes de l'església per canviar el llatí per una llengua tanmateix forastera! Ara ell aportava el seu geni creador i donava paraules belles i versos perfectes i clàssics a la veu del poble, perquè amb la llengua pròpia enaltís comunitàriament i celebràs la seva salvació.

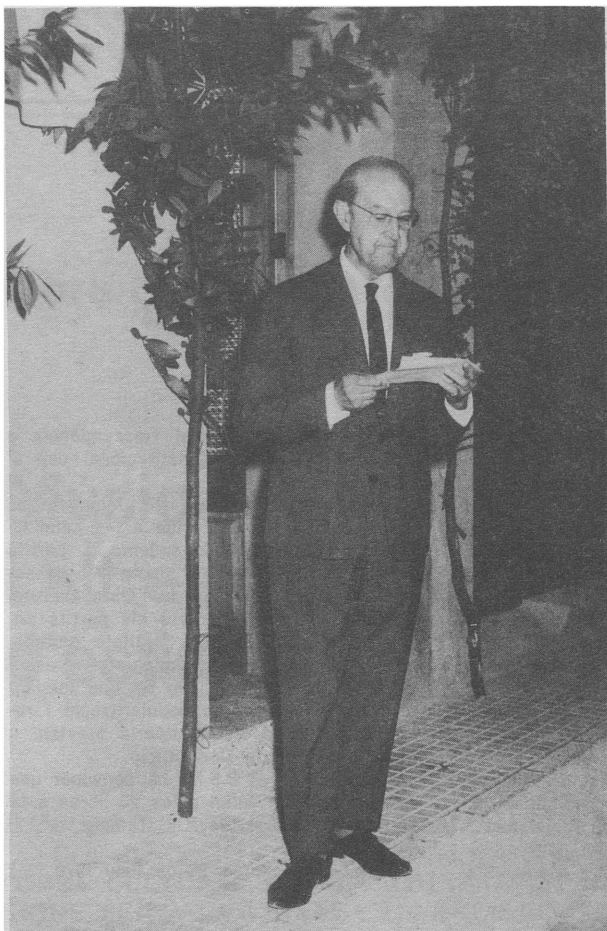
Encara en el repertori ja musicat del P. Martorell, hi trobam altres composicions de G. Colom. Sabem que el compositor montuïrer en té d'altres, del nostre poeta, que sortiran a llum qualche dia sense cap dubte. A la col·lecció de cants «Celebrem el Senyor» (1977), endemés del que hem reproduït —i que ara, en la mort del poeta, cobra tant de valor precisament pel seu traspàs exemplarment cristià—, hi trobam aquestes altres composicions: «Betlem menut», traducció del llatí «O sola magnarum urbium» (Epifania); «Vine, Esperit Paràclit», traducció de la seqüència «Veni, Sante Spiritus» de Pentecostés; «Jo vos ador, mon Déu», versió de l'«Adoro te devote»; «Jesús, autor de terra i cel», traducció de «Auctor beate saeculi», del S. Cor de Jesús; «Jesús, Senyor clement»; «Per vós, Josep, ressonin», versió de «Te, Ioseph, celebrent». Finalment cal reproduir una de les poesies religioses, tal volta més inspirades, del nostre poeta:

**Senyor, jo vos don les mans,
les de trencar terres crues.
Preniu-me, Senyor, les mans,
que sanguetgen de tan nues,
dia i nit sense descans.
Vos don els meus peus lleugers,
que perderen la drecera
tot enfilant-se vaivers
pels camins de la quimera:
Preniu-me els meus peus lleugers.
Senyor, jo vos don mos ulls,
plens de llàgrimes amargues
que han vessat a caramulls.
Preniu-me, Senyor, els meus dos ulls
en la meva sang remulls.
Preniu-me, Senyor, mos dos ulls.
Jo us don mos llavis ardents,
sadolls d'aigües salabroses
i del fel de tots els vents.
Preniu mos llavis ardents,
d'aigua viva tan sedents.
Jo us don el meu cor dejú,
de tot bé i tota bona obra.
Preniu el meu cor tot nu
i no el refueu per pobre:
oh Déu meu, Pare comú,
donau-me'n el cent per u!**

Cal remarcar aquí l'enorme aportació del P. Antoni Martorell a la participació del nostre poble en la Litúrgia renovada en la llengua autòctona; al seu nom, cal ajuntar, doncs, el de Guillem Colom i altres poetes nostres (Pere Orpí, P. Miquel Colom) que, amb les seves lletres inspirades, han fet més «nostres» les celebracions sacramentals i han omplert les nostres esglésies de la vera saba del nostre poble, de la seva expressió genuïna, del seu folklore, dels seus sentiments.

PER LA LITÚRGIA DE LES HORES

Una de les darreres tasques que la Comissió Diocesana de Litúrgia encarregà a Guillem Colom i que ell

acollí amb l'esperit de servei eclesial, que sempre el distingí, fou el de la redacció d'alguns himnes per a la Litúrgia de les hores en les celebracions pròpies de Mallorca.

Dos himnes, el de la Mare de Déu de Lluc i el de Santa Catalina Thomàs, es prengueren de poemes que Colom havia compost anteriorment i als quals afegí la doxologia final, segons la prescripció litúrgica. El primer «Estrella de la mar» encapçala la **Corona poètica a la Mare de Déu de Lluc**, que fou publicada l'any 1960 en el 75 aniversari de la coronació pontifícia de la venerada imatge. La darrera estrofa del poema primitiu fou substituïda per aquesta:

**Mare de Déu de Lluc, aidau al qui, contrit,
amb fe ancestral a invocar-nos s'afanya
pujant de tot arreu a la vostra muntanya:
Glòria al Pare i al Fill i al Sant Esperit!**

Del poema «A Santa Caterina Thomàs de Valldemossa», publicat en el programa de festes de la vila nadiua de la Beata (1974), se seleccionaren quatre estrofes, les més adients per constituir un himne litúrgic, i el mateix Colom afegí aquesta doxologia:

**Cantem llaor i glòria a Déu Pare,
i al Fill que de Tomassa fou delít,
i glòria i llaor, ahir com ara,
i per segles sens fi, al Sant Esperit.**

Foren de nou encuny els himnes de Sant Sebastià, patró de la Ciutat de Mallorca, i el de Sant Alonso Rodríguez. El primer diu així:

**Gloriós sant Sebastià,
inllet patró de la Ciutat,
tenu del poble pietat
que el vostre culte va votar.
Soldat i màrtir, ple de zel,
que heu afrontat el món pagà
desafiant el rei tirà
per lleialtat al rei del cel.
Devotament vos invocam,**

**a vós que sou nostre advocat,
contra la pesta del pecat,
contra les guerres i la fam.
Jesús, la glòria sia a vós,
joia del màrtir militant,
i al Pare i a l'Esperit Sant
ara i pels segles venidors. Amén.**

L'humil porter de Monti-Sion rep aquesta lloança litúrgica del nostre poeta:

**Al sant porter del vell Collegi
de Mont-Sió cantem de grat,
d'obediència exemplar egregi,
i de pobresa i castedat.
De béns i casa se desferra
dins sa Segòvia natal,
i arriba un dia a nostra terra
que estimà amb zel celestial.
Si al portal toquen a deshora,
la veu de Déu creu ell sentir:
«Ja vénc, Senyor», dirà a tot hora
i al punt la porta anirà a obrir.
Per coronar virtut tan clara,
la Verge un jorn li fa mercè
d'eixugar-li amb son ver la cara
quan ell resant puja a Bellver.
Oh sant humil que amb Déu parlàveu
dins vostra cella amb alt fervor,
sobre la terra que adoptàveu
esteneu vostra protecció.
I quan la mort toc' sa campana
dins nostra llar, porter feel,
la porta obriu-nos sobirana
que ha de menar-nos cap al cel.
Jesús, la glòria sia a vós,
de sant Alons joia i delít,
al Pare i al Sant Esperit,
per tots els segles venidors. Amén.**

Aquesta és una de les darreres obres de G. Colom. Sembla un presentiment. A l'hora d'ara ja s'ha acomplert i creim que el porter feel de Monti-Sion li haurà obert de pint en ample la porta que ell tan desitjà en aquesta vida.

Els versos per a la Litúrgia de les hores, dels propis de Mallorca, han coronat l'obra religiosa de G. Colom i Ferrà. He cregut oportú publicar els que només ho són a la **Litúrgia de les hores** (volums I, III i IV, apèndix) perquè són poesies tardanes del poeta i que gairebé només són a l'abast de la clerecia.

EL CÀNTIC NOU EN LA TAULA DEL REGNE

Finalment, com he promès al principi, transcriu la vertadera poesia darrera del nostre gran poeta, enllestida pels seus néts Miquel Lluís i Maria Lourdes en la seva primera comunió. Fou redactada a finals de maig.

**—Aucells d'un mateix niu
i una mateixa branca,
veniu avui, veniu
a dins la meva tanca.
Tanca on s'hi fa el Pa ver
i el Vi de bona vena,
saciau-vos-ne a pler,
beveu-ne a copa plena!—
—¿Com respondrem, Senyor,
a tanta cortesia?—
—Menjant el Pa d'amor
i el Vi de l'alegria!—**

Al cel sia! On siguj convidat a la taula del Regne, on pugui entonar el càntic nou de l'assemblea de tots els sants, mentre els qui quedam en aquesta terra nostra, que ell estimà amb cor obert de gran patriota, continuarem cantant la poesia neta, mesurada i clara, com la seva ànima d'artista, que ens llegà perquè esdevinguem —com ell escriví en 1972— «un sol cor i una sola ànima... per poder unir-nos tots plegats a la Paraula de Jesucrist i de la seva Església amb uns mateixos sentiments».

PERE LLABRES I MARTORELL

Cap a l'Estatut: Pacte autonòmic

Molt aviat el nostre poble haurà de prendre una decisió d'especial transcendència.

La via constitucional cap a l'Estatut condicionarà en gran mesura el grau d'autogovern que el futur Estatut suposi i per tant, determinarà de manera importantíssima el nostre mateix futur com a poble històricament.

Si el nostre Estatut segueix les pautes marcades pels articles 143-148 de la Constitució serà molt difícil en el futur que les Illes puguin sortir-ne mai del «status» de Comunitat Autònoma de segona categoria que l'opció abans esmentada representa en si mateixa.

La disjuntiva entre aquesta via constitucional i la prevista a l'article 151 de la Constitució no és cap «banalitat» política sense transcendència ni tampoc és cap «ca-

sualitat» el fet que les nacionalitats més avançades de l'estat espanyol (tots tenuem en compte les limitacions pròpies de la Constitució vigent) s'hagin assegurat —mitjançant la Disposició transitòria segona— el que el seu Estatut hagi de ser elaborat d'acord amb el procediment establert a l'article 151 de la Constitució.

La qüestió que se'ns planteja no és únicament (en contra del que pretenen determinats sectors), un problema de rapidesa en l'assumpció de competències per part dels organismes d'autogovern, el sistema d'aprovació de l'Estatut, la possibilitat que sigui retallat a la seva discussió a les Corts la importància i qualitat de les institucions d'autogovern, la possibilitat de comptar amb una Assemblea legislativa i un poder judicial autònom són, entre d'altres, alguns dels problemes fonamentals

que donen una especial transcendència a l'elecció de la via Constitucional cap al nostre estatut.

En aquest sentit, el Partit Socialista de Mallorca, vol fer una crida a les candidatures municipals independents i partits polítics que signaren el pacte del passat mes de Març a la seu de l'Obra Cultural Balear i en general a tots els partits polítics, centrals sindicals, entitats ciutadanes i culturals, grups ecologistes i associacions professionals per tal que iniciem tots una campanya de popularització i recolzament de la via estatutària prevista a l'article 151 de la Constitució.

A tal efecte el P.S.M. ha convocat una reunió dia 2 de Juliol a les 20 hores a la seva seu central de C/ Temple n.º 7. CIUTAT.

Ciutat de Mallorca, 25 de Juny 1979.

Abans de les eleccions municipals i per al Consell de Mallorca l'Obra Cultural Balear proposà a tots els partits polítics i candidatures independents la signatura d'un pacte autonòmic i cultural que aclarí les actituds de totes les candidatures i pren ara la seva importància coneguts els resultats de la voluntat popular que fan protagonista a l'esquerra i, si es pot dir, la fan més responsable davant el nostre dret a l'autonomia i al redreçament de la llengua i cultura de Mallorca. El transcrivim.

Els partits polítics i candidatures que subscriuen aquest document, perquè les Illes recuperin la seva capacitat d'autogovern que els fou arrabassada pel Decret de Nova Planta, es comprometen:

1) A acordar la iniciativa autonòmica segons el procediment més ràpid i de màximes atribucions inicials que preveu l'article 151 de la Constitució, promovent campanyes de conscienciació popular amb aquest objectiu.

L'acord esmentat serà pres en la primera sessió plenària dels Ajuntaments i del Consell després de promulgada la necessària llei orgànica que reguli la normativa per iniciar el procés autonòmic.

2) A promoure l'ús normal i, en el seu dia, oficial, de la llengua catalana en les actuacions dels organismes municipals i insulars, orals i escrites, in-

ternes i de projecció pública (bàndols, edictes, rètols a les façanes, etc.), organitzant els cursets necessaris perquè els funcionaris adquireixin coneixements lingüístics suficients.

3) A revisar la toponímia de cada terme municipal a fi de donar caràcter oficial a les denominacions autòctones i populars de tots els llocs, des dels mateixos noms dels municipis fins als noms de carrers (en general sobrecarregats de la simbologia de la guerra civil i del règim franquista) i a fer que estiguin correctament escrits en la nostra llengua els corresponents indicadors i plaques.

4) A dedicar, per tots els mitjans i amb les assignacions pressupostàries suficients, una atenció primordial a la llengua i la cultura de Mallorca (biblioteques populars amb obres en la nostra llengua, revitalització de les

festes i tradicions populars, patrocini d'edicions dedicades a la nostra cultura, foment de l'ús i l'estudi de la llengua i la cultura autòctones en els centres docents del terme municipal o insular —per exemple, dotant beques o subvencions per a reciclatge del professorat o adquisició de material didàctic adequat—, etc.).

Mallorca, març de 1979.

PCIB; PSOE; PTI-ORT; P. Carlí; PSM; Cand. Ind. Sant Joan; Cand. Democràtica Ind. Felanitx; Cand. Progressista d'Inca; Opció Independent per Manacor; Grup Ind. Son Carrió; Grup Ind. Sant Llorenç; Independents d'Algaida; Cand. Dem. Ind. Santanyi; Esquerra Sollerica; Cand. Dem. Ind. Manacor; Cand. Ind. Petra; Sineuers Independents; Cand. Ind. Esporles; Cand. Ind. Sta. Maria.

Obra Cultural de «la Caixa»

Música coral i altres activitats d'estiu

III CURS DE MÚSICA CORAL A MALLORCA

Dels dies 5 al 11 d'agost, amb el patrocini de l'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA DE PENSIONS PER A LA VELLESA I D'ESTALVIS», la càtedra de Música de l'Escola universitària de professorat d'E.G.B. i el departament de pedagogia de la Facultat de Filosofia i Lletres, amb el reconeixement de l'Institut de Ciències de l'Educació de Ciutat de Mallorca, organitzen el III CURS DE MÚSICA CORAL A MALLORCA.

Aquest curs es donarà a la Casa d'Espiritualitat de Son Roca.

Va dirigit a mestres, animadors, professors d'E.G.B., directors de corals d'infants, monitors, etc. Com a treballs es proposen la lectura musical, educació de l'oïda, rítmica, tècnica del gest, repertori, pedagogia de l'assaig, impostació de la veu...

Segons el grau d'iniciació dels cursetistes, es faran cinc grups. Els dos superiors estaran dedicats a tècnica vocal i foniatría, i a la didàctica de la història de la música.

Els instructors seran Baltasar Bibiloni, Joan Cabero, Manuel Cabero, Joan Company, Montserrat Pueyo i Assumpta Valls.

També hi haurà activitats extra-acadèmiques, com és ara, audicions comentades, vetlada de balls mallorquins, concerts d'orgue i de coral.

El concert de fi de curs se celebrarà al claustre de Sant Francesc de Ciutat la nit de l'onze d'agost.

Podeu demanar el programa complet i les condicions per a la inscripció a les delegacions de «La Caixa». El butlletí d'inscripció s'ha d'enviar a la Facultat de Filosofia i Lletres de Ciutat, abans del dia 13 de juliol.

HAMLET EN CATALA

L'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA» té la intenció de fer el possible per tal que, a Ciutat, es representi l'obra de Shakespeare, HAMLET, en versió i adaptació de Terenci Moix, cap al final de juliol.

Hi hauria dues representacions a dos indrets immillorables per a la magnificència de la decoració: el castell de Bellver i les coves dels Hams.

IV STAGE INTERNACIONAL DE DANSA MODERNA I JAZZ

Com en els anys anteriors, hi ha programat aquesta «Stage» en el Col·legi de Sant Gaietà de Ciutat que tant d'èxit assolí en les seves anteriors edicions.

També hi ha previstes dues representacions que es farien, probablement, al Teatre Principal. El «Stage» es faria dins el mes d'agost.

«LA CAIXA» A LES ESCOLES

Amb el curs escolar han finit aquestes activitats, com és natural, però ja s'està treballant intensament per oferir, en el proper curs, un programa ampli i adequat per tal de promoure la vera cultura del nostre poble en els centres escolars, promoció que ja va donant els seus fruits a les nostres Illes.

Els xuetes i l'acadèmia de nobles arts a la segona mitat del segle XVIII

per Bartomeu Mulet Trobat

L'Acadèmia de Nobles Arts o Escola de Dibuix fou fundada gràcies a la decidida col·laboració de la Reial Societat Econòmica d'Amics del País amb Joan Montaner i Cladera que s'oferi el 28 de Maig de 1778 a formar una Escola de Dibuix a on s'ensenyarien les arts i els oficis.

La confirmació oficial de la creació d'aquesta escola de Dibuix va arribar per Reial Ordre de 29 de Juliol de 1778 i el 31 d'Octubre es va reafirmar la idea en Junta Ordinària. El 28 de Novembre es determinà l'obertura de l'Escola.

Tot això es deu al fet que una sèrie de personatges arrelats a la Societat Econòmica i aficionats a les Belles Arts es resolgueren a participar, almenys en la part organitzativa i de despesa de l'Escola, sobretot al poder comptar amb la poderosa ajuda de dos caracteritzats mecenes, el cardenal Despuig i el Bisbe Nadal.

Va esser l'única institució educativa de les ideades per la Societat de tipus utilitari que va aconseguir un nivell més o menys acceptable. Era una Institució pensada per millorar el nivell cultural de poble perquè esdevingués més productiu.

En el cas concret que ens plantejam cal dir que no es va tenir cap tipus

Escut dels argenters de Ciutat: un pitxer d'or, a una clau de volta de Santa Eulària.

de discriminació a l'hora d'admetre alumnes que fossin xuetes. Política molt distinta de la dels gremis que es caracteritzaven pel seu to racista.

Per explicar la importància que té aquesta acceptació dels xuetes hem de dir, en primer lloc que al llarg del segle XVIII es produïren moltes tensions i lluites en contra del xuetes i una forta segregació i, en segon lloc, s'ha de fer referència a la forta discriminació que el gremis duïen a terme i les escasses relacions mantingudes entre els gremis i l'Acadèmia a través de la Societat Econòmica.

En realitat la relació entre els gremis i la Societat era molt poc efectiva perquè no els interessava perdre el monopoli que havien adquirit, a pesar de la decadència en què es trobaven i, per altra banda, la Societat per mitjà de l'Acadèmia volia controlar l'ensenyament dels oficis i de les arts.

Això es veu que era la tònica general que regnava a tot l'Estat Espanyol. Així Gil de Zárate ens diu que l'ensenyança i l'aprenentatge que podien oferir el gremis era magre i essencialment dolent. Però en aquell temps es creia, per part dels gremis, que l'aprenentatge a casa dels mestres de cada ofici era prou competent (1).

Fos el que fos, a la Societat Econò-

4 Gats
Galeria d'Art

c/. sant sebastià, 2 i 3
tel. 22 64 93
ciutat de mallorca

SAURA

9 juliol - 16 agost

MIRÓ

20 agost - 10 octubre

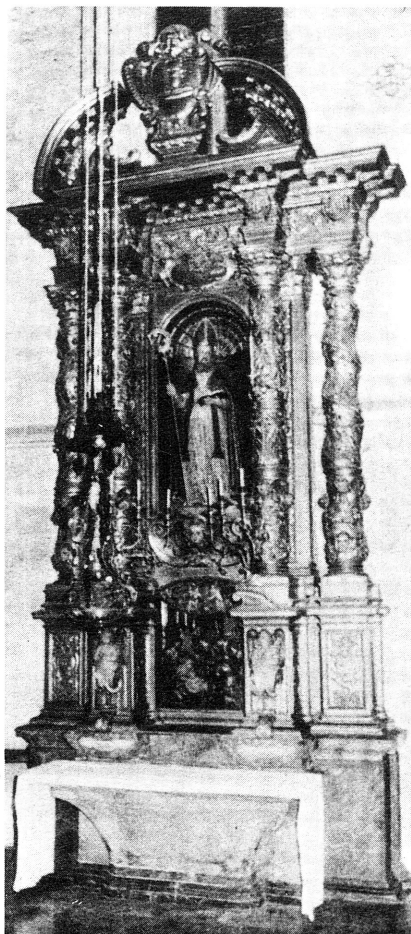
mica se li va encarregar que recollís les ordenances gremials, a partir de 1797, per procurar la seva reforma. Encàrrec que va rebre de part de Consell Suprem de Castella segons aquest termes:

Para que corrija y adicione en lo que estimare conducente a la perfección de las artes, libertad de su enseñanza y ejercicio, evitando estancos pelaciones, desigualdad de contribuciones y proporcionando los medios para que toda clase de gentes se pueda aplicar a los respectivos oficios a que se inclinen, y hechas las reglas pase al Real Acuerdo para su examen, esta las remita al consejo, para que en vista de todo hagan la reforma conveniente a las circunstancias actuales... (2).

Evidentment el deteriorament en què es trobava el progrés de les arts era bastant gros però, el que no crec és que les reformes els hagués de fer la Societat d'una forma partidista tal com es proposava fer. Si alguna cosa s'havia de fer per catalitzar el potencial artístic i gremial era donar-li una adequada comercialització potenciant la sortida fora de l'illa. El que la Societat Econòmica pretenia realment era dur de cap a la seva Acadèmia de Dibuix més aprenents dels oficis i va intentar oferir una ensenyança complementària als diversos treballs gremials i artístics.

Amb tot això ens donam compte per la Junta celebrada el 15 de Gener de 1803 quan els Zeladors varen proposar que degut al poc nombre d'alumnes que assistien a l'Acadèmia, obligar que tots els aprenents d'un ofici assistissin a dita Acadèmia perquè així ho expressaven les noves ordenances. La qüestió quedava determinada de la següent forma:

...Ningún aprendiz de Carpintero, Albañil, Herrero ni Platero, pueda ser encargado en sus respectivos oficios,

Retaule de Sant Eloi, a la parròquia de Santa Eulària, en la capella del gremi i confraria dels honorables argenters.

sin presentar certificación auténtica de haber asistido el número de años que se fixe con aprovechamiento a la Academia de N. A. (3).

Però això no es va quedar així i el 12 de Febrer de 1803 la Societat va intentar elevar una petició a la Superioritat a on es demanava que els aprenents de fusters, picapedrers, ferrers i argenters estassin obligats a assistir a l'Acadèmia de Dibuix per espai de dos anys, si bé s'havia de tenir en compte que si algú hagués superat aquest període d'aprenentatge amb un espai més curt de temps li seria suficient si els zeladors ho trobaven oportú.

En definitiva, la reforma gremial no fou tan dura com la que pretenia el soci Sr. Antoni Desbrull i la sollicitud anteriorment apuntada no prosperà.

Dintre dels gremis on la Societat volia influir i controlar l'ensenyament hem vist que es trobava el gremi d'argenteros o de platers a què pertanyien els xuetes. Amb l'admissió a l'Acadèmia queda demostrat que la Societat pretenia dur una política més liberal que la dels gremis. Realment la Societat Econòmica no només admetia els xuetes a la Sala de platers sinó que els seus llinatges apareixen a les llistes de premis i a les llistes d'altres Sales. Tant és així que a la 1.ª festa de Repartiment de premis, realitzada conjuntament amb l'Escola de matemàtiques, el 4 de Juliol, dos xuetes, Josep Bonnín i Francesc Aguiló hi participaren, i en Josep Bonnín guanyà el segon premi de la Sala de Dibuix que estava dotat amb 75 reals i era per qui dibuixàs millor una figura d'Andròmeda d'Aníbal Carraçius (4).

Francesc Aguiló apareix com a guanyador d'uns premis a 1784 dels senyors protectors de l'Acadèmia de N. A. representant el gremi de Platers (5). A partir d'aquests moments

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 11

CIUTAT

ÚLTIMA HORA

La veu del poble i dels pobles

els premis es donaven segons el gremi al qual es pertanyia, així veim que Antoni Bruno Pomar va guanyar el premi de 50 reals per la presentació d'una còpia de l'original d'una sopera amb un nin i un delfí a la tapadora, una còpia a llapis i una altra a ploma sombrejada i els examinadors digueren que: «cada una en su clase está bien hecha aunque la de lápiz tiene más finura en su tono, por manera, que siendo uno el premio puede adjudicarse al formado de lápiz, aunque el formado de pluma también lo merece...» (6).

N'hi va haver d'altres que aconseguiren premis, com per exemple, Josep Miró en el repartiment del 4 de Gener de 1798, premi concedit als alumnes de la Sala de Platers. A pesar de tot, els més brillants foren Josep Bonnín i Antoni Bruno Pomar, que varen esser destacats gravadors de la seva especialitat.

Tots aquests alumnes, hem de dir que es trobaven mesclats entre els representants de la noblesa, com D. Thomàs de Verí i Tugores, D. Antoni Puigdorfilà i Cotoner, i D. Jeroni Cotoner i Despuig, tots ells assistents a l'Acadèmia de forma regular.

El món laboral mallorquí es caracteritzava per la seva política marginadora de què foren objecte els xuetes, hi va haver gremis que sempre tingueren «collegiats xuetes» a dintre de les llistes dels seus agremiats, per tant, això demostra que no tot participaren en aquesta política.

Els xuetes es distingiren pel seu esperit negociant i no per la seva cultura degut a la marginació a què havien estat sotmesos sobre tot al

segle XVIII, però, a pesar de tot, n'hi va haver que destacaren pel seu saber, així ho exposa Francesc Riera Montserrat quan diu:

Un d'ells, fins hi tot s'havia erigit en mestre i havia tingut deixebles: «Año 1764. Setiembre jueves 27, en S. Francisco de Asís es enterrado el Sr. Juan Xulleta llamado "Tostado", grande estudiante, y que ha tenido muchos discipulos». Si li deien el Tostado per comparar-lo amb el famós bisbe d'Avila, devia ser perquè evidentment la seva cultura humanística sobrepassava el nivell normal d'aquell temps. L'aire xueta, del qual no sabem el cognom, segons sembla despuntava poeta, però dissortadament no ens ha arribat cap composició seva per a poder jutjar el seu estre... (7).

Vist tot això, podem dir que Carles III va tenir la felicitat d'ocurrència de legalitzar, amb una Reial Cèdula, la situació dels xuetes declarant-los «idoneos» per a exercir les Arts, Oficis i «labranza» del mateix mode que la resta de l'Estat general de Mallorca. Aquesta notícia apareixia al Setmanari Econòmic de 1788 que era a manera de rúbrica a la Reial Cèdula de 17 de Desembre de 1782 en què es declaraven iguals als altres vasalls de la resta de l'Estat espanyol (8).

Si bé a partir d'aquí la problemàtica va prendre un caire una mica més contemporitzador, mai s'oblidaren vells rancors.

Si bé es pot acusar la Societat de castellanitzant i afavoridora dels plans centralistes dels ministres del règim Borbó, i de molts d'altres errors, en la qüestió que aquí apuntam la seva labor va esser positiva afavorint, així,

un ensenyament útil per a tots els alumnes de l'Acadèmia.

BARTOMEU MULET TROBAT

NOTES

(1) Gil de Zarate, A. «De la Instrucción Pública en España». Imp. Col.legi de Sord-muts. Madrid 1855, pàg. 314.

(2) Llabrés de Monporter. «Memoria Instructiva sobre el estado actual de la Isla de Mallorca». Edit. Ibarra. Madrid 1787, pàg. 51.

(3) Llibres d'Actes, tom 6. Junta Ordinaria del 15 de Gener de 1803. A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-C.

(4) «Examen Público y Repartimiento de Premios a los Alumnos de las dos escuelas de Matemáticas y Dibujo establecidas por la Muy Ilustre Sociedad de Amigos del Pais del Reyno de Mallorca» Ignacio Sarra Impresor. Ciutat de Mallorca, 4 de Juliol de 1779.

(5) Llibres d'Actes, tom 2. Junta Pública de la Comisió d'Educació en el Repartiment de premis del 4 de Novembre de 1785. A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-A, pàg. 78.

(6) Llibres d'Actes, tom 2. A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112 A, pàg. 278.

(7) Riera Montserrat, F. «Lluites anti-xuetes en el segle XVIII». Edit. Moll. Ciutat de Mallorca 1973, pàg. 163.

(8) Reial Cèdula que declarava els xuetes iguals als altres vassalls de 17 de Desembre de 1782. A.H.M. Sec. R.A. LXXXIII/73.

SIGLES

A.H.M. Sec. R.A. = Arxiu Històric del Regne de Mallorca Secció Real Audiència.

A.H.M. Sec. S.E.A.P. = Arxiu Històric del Regne de Mallorca Secció Societat Econòmica d'Amics del País de Mallorca.

LLUC

**Bolletí
de
subscripció**

NOM .....

DIRECCIÓ .....

POBLACIÓ .....

es fa subscriptor de la revista **LLUC** (300 ptes. per tot l'any 1979), quantitat que pagarà

..... enviant gir postal o taló bancari barrat

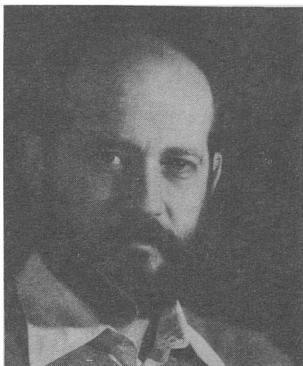
..... contra reembossament (o al cobrador domiciliari si viu a Ciutat de Mallorca)

..... per un rebut domicialitat a Banc o Caixa .....

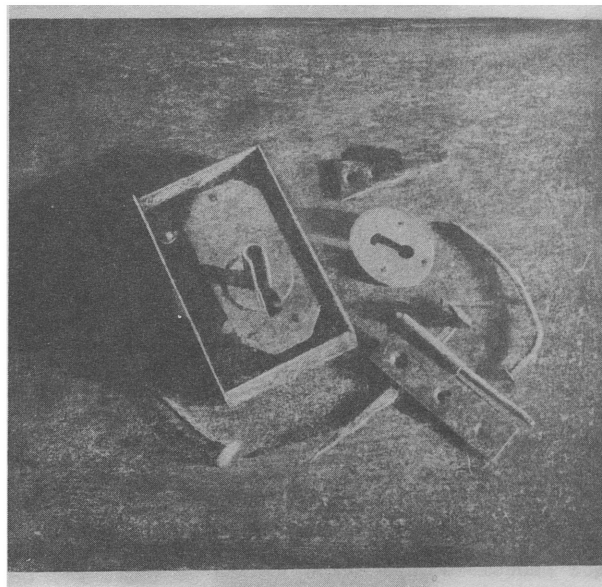
Marcau amb una X la forma de pagament que us interessi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

Entorn de Jaume Fedelich, pintor

Ferros (1978)

Una de les coses més enriquidores per l'home és apropar-se a un artista, no a un ocasional tractador d'arts, sinó a una persona que pensa, contempla i manifesta les seves vivències en creacions plàstiques, literàries, musicals... L'art, en contra del pensar de molts, exigeix una disciplina. Val a dir que la inspiració no és fruit d'una infusió quasi divina que arriba gratuïtament; l'artista ha de treballar i, a vegades, ben en contra per poder arribar a dir allò que hi ha en la intimitat del seu ésser.

Jaume Fedelich és artista de naixement, és a dir que té una visió poètica de les coses i una sensibilitat tan accentuada que li permet captar coses que a molts passen desapercebudes. Però té una altra qualitat que l'acompanya i és la de fener: s'organitza i treballa. La primera cosa que ens admira a l'entrar en el seu estudi, al segon pis de cals seus pares, és el meticulós orde en què estan totes les coses i la pulcritud gairebé novicial. Aquest orde i netedat demostren que

ell és una persona que es planteja les coses i les resol com cal, també això ens diu que és predispost a l'anàlisi i aquesta curiositat el du a fer-ne un petit laboratori d'una bona part del seu estudi. Però no és semblant a un químic modern sinó, més tost, a un alquimista. L'hem vist fer, refer i contrafer un experiment per arribar a aconseguir una mescla apta per preparar material per un futur quadro.

Fedelich és un empelt d'artesà i de pagès. Als baixos de ca seva hi ha la fusteria que obrí fa anys... el seu rebesavi patern; en canvi «Son Xoriguer» és un lloc relacionat amb la família camperola de la mare, que a l'anomenar-lo el pintor se li endevina tot un record en els seus ulls que li sura al pensar en la seva infantesa. Aquests antecedents, cal tenir-los en compte quan parlem de Jaume Fedelich i ens volem acostar a la seva obra.

La família Fedelich viu a un carrer que dona al Born, just darrera el Convent de Sant Francesc, se'n diuen d'aquestes les **cases noves** perquè es

bastiren en 'els horts expropiats als frares. Ciutadella agombola amb àgil combinació aquestes cases del XIX, convents, palaus, esglésies, porxades... dant-li una dimensió artística de primera categoria, per ventura és per això que En Jaume s'hi troba tan bé. Però no només és la ciutat que l'inspira sinó tota l'illa menorquina. Ens ha passejat d'un cap a l'altre: viles, llocs, cales, monuments prehistòrics, platges desertes... i tot ho coneix amb el to delatador d'aquella persona que estima. Estima tot allò de la seva terra no només perquè és seu i l'identifica, sinó perquè té un regust estètic. De tota aquesta contemplació es desprèn la seva tasca que és trobar allò que pot transplantar a la seva obra. Recorre un lloc i un altre per anar captant tota cosa vàlida per la seva plàstica, però ell vol conèixer bé la tècnica per després poder expressar en facilitat tot quant du dedins.

La laboriositat de la seva obra és la raó de la seva breu producció. Fedelich prepara la pintura i s'entreten amb ella fins a aconseguir detalls hiper-realistes sorprenedors. La combinació de colors és sublim i a base de capes i retocs aconsegueix transparències i qualitats de primer orde. Però la força radica en el fet que ell cura aquest treball minucios i li treu uns matisos prova de la seva delicadesa.

Jaume Fedelich és conscient de la feina que fa i ha de fer. Recorda els actors que per interpretar han de passar anys fent proves duríssimes i exercicis gairebé descoratjadors per llavors arribar al triomf un Manrico, un Radamés o un Alfredo. No posam exemples de tenors verdians per pura casualitat. Els posam perquè ell és un bon operista i entre les cordes escull la de tenor, per això parla entusiasmat d'En Màrio del Mónaco com a fenomen a admirar, diu —tímida-ment— que l'enveja, d'ell en té diferents gravacions i interpretacions. L'afició musical és tradicional en la seva família, el seu avi tocava el bombardino amb una banda; de ben petit escoltava gramoles, llavors ràdios i ara toca discos amb una bona col·lecció que augmenta amb el temps; un operari de la fusteria familiar cantava de baríton i havia donat recitals en públic, de tant en tant feinejava cantant entusiasmat a l'actual pintor. Pot ésser que aquesta afició tan senyalada per una art tan complexa com l'òpera sigui significativament en la seva producció pictòrica.

Jaume Fedelich viu i treballa a Ciutadella, va dant proves en diverses exposicions del seu talent, marca un camí en les arts locals. Aquest article no és més que un apropament entorn la seva figura, figura d'un home que lluita per la seva pintura, per l'art i pel seu poble.

GUILLEM CABRER
Ciutat de Mallorca

LLIBRES

«MÓN D'AVUI I FE CRISTIANA»

Acaba d'aparèixer el darrer volum de col·lecció Saurí, dedicada a temes relacionats amb la fe cristiana. Es tracta d'un estudi del sociòleg mallorquí Joan Bestard i Comas, que porta per títol *Món d'avui i fe cristiana*, i és el resultat d'un curset donat per l'autor a la Facultat de Teologia de Barcelona.

El llibre consta de vuit capítols, en què es passa revista a les principals característiques del món d'avui (canvi social, tecnologia, consum, mobilitat, secularització, socialització, anonim i pluralisme) i cada una d'elles es posa en relació amb dimensions essencials de la fe cristiana. Clou el volum una extensa bibliografia sobre el tema, tant des del punt de vista sociològic com teològic.

Diari AVUI (21.6 79)

Aquesta és la presentació que, com he fet notar, publicava dia 21 propassat aquest llibre de 143 pàgines, prologat per Joan Guiteras, secretari de la Facultat de Teologia de Barcelona (Secció Sant Pacià).

La intenció de J. Bestard en escriure aquest llibre és «saber relacionar la sociologia amb la pastoral» per tal que «aquesta sigui més realista i de veritat serveixi l'home d'avui que viu en un marc sociològic ben distint del de fa anys».

Aquesta és la clau del llibre i el millor servei que pot prestar a tots els qui estam embarcats en la nau de l'Església per ajudar-hi a dur-ne el timó de qualque manera. Sovint la nostra acció de catequesi, sacramental, de contacte amb la gent, allò que avui en deim, pastoral, ha seguit uns camins ultrapassats, unes rutines que són fruit de circumstàncies que diuen quelcom a la gent vella, diuen ben poc a la gent madura, no diuen res a l'home d'avui, inserit en la realitat canviant, en part ja canviada respecte a situacions preterites, que alguns enyoren però que no són aquí i segurament no tornaran.

El llibre *Món d'avui i fe cristiana* és dedicat «al catequista, amb tot afecte. Que en la seva tasca, sempre més necessària en l'Església, toqui de peus a terra». És el que estava dient. Vivim en un món de canvi, que té el déu, l'idol de la tecnologia ben a davant; una societat delerosa de consum i esperonada, per tants de reclams, cap a ell; una societat on la mobilitat —en tants sentits— és contínua; societat secularitzada on impera la socialitza-

ció i també l'anonimat —especialment en l'urbs moderna, en la gran ciutat—, una societat que proclama el pluralisme contra qualsevol imposició o direccionisme dogmàtic. Cal tocar de peus a terra en transmetre la fe. I aquest llibre vol ajudar a això: que tot predicador, cada testimoni de la fe, no la proclamï a l'aire, sense sebre com viu, com pensa l'interlocutor.

La claredat és una de les millors qualitats del llibre, sens dubte. Paraules que ara tan sovint empram, que la gent entén malament o simplement no copsa en el ple sentit i en tota l'extensió, són explicades acuradament, catequísticament. És un llibre ben catequètic sobre el seu tema: fer veure com és el món d'avui on ha de ser proclamada la fe cristiana.

El llibre acaba amb una àmplia bibliografia.

Fou presentat dia 21 de juny a vespre a la parròquia de l'Encarnació de Ciutat, amb una àmplia exposició del contingut global i de cadascun dels capítols.

P. LLABRÉS

«TRABAJOS DE GEOGRAFIA»

Acaba d'aparèixer el número 34 de la revista «Trabajos de Geografía» que publica el Departament de Geografia de la Facultat de Filosofia i Lletres de Ciutat. Sota el títol de «Miscelànea 1977-1978» la revista, recull quatre estudis interessants, el de Leonard Muntaner «Un model de Ciutat pre-industrial. La Ciutat de Mallorca al segle XVIII», el de P. Montaner i Aina Le-Senne «Aproximación al estudio de la formación de la clase noble en Mallorca: El patrimonio de los Formiguera durante el siglo XVII», el de Josep Costa i Mas «La repoblación mallorquina a la Marina Alta i al seu entorn en el segle XVII» i per finalitzar el treball d'Alberto Quintana Peñuela «Actividades económicas y urbanización en Mallorca».

El treball de Leonard Muntaner ocupa en la revista de la pàgina 5 a la 53, d'un total de 135. El treball se fixa en el model de ciutat pre-industrial proposat per Gideon Sjöberg, del qual ne fa una crítica, proposant-ne un altre nom el mateix autor assenyala «el present model des del moment que és tòdic, deixa d'esser rígid». Acaba l'estudi en una explicació de la localització ocupacional de la ciutat proposant una tesi explicativa de les seculars tensions camp-

ciutat. El treball bé il·lustrat per 34 gràfics i 5 quadres distributius de població segons parròquies, grups professionals i diversos, artesanía per parròquies, de l'artesanía per grups i segons la riquesa personal, el pagament de l'utensili pels gremis i col·legis. Clou el treball un apèndix amb testimonis de l'època.

P. de Montaner i Aina Le-Senne tenen el seu treball des de la pàgina 55 a la 85. Estudien els inicis de la família formiguera des del tronc comú dels Zaforteza, fins que aconsegueix un volum de riquesa que li dona una categoria que li permet de crear un nou tronc familiar. De l'estudi d'aquesta família els autors extreuen un cas típic de formació de la classe nobiliària mallorquina. Acompanya l'estudi diversos quadres explicatius del patrimoni familiar en diverses etapes.

El tercer estudi de «Miscelànea 1977-1978» és el treball de Josep Costa sobre la repoblació mallorquina a la Marina Alta al segle XVII. L'article és un treball molt precís d'aquesta trasllació de població, visualitzada amb un mapa esquemàtic de la zona de repoblació. El treball consta de quatre pàgines.

De la pàgina 93 a la 128 Alberto Quintana comença el seu article amb una anàlisi de la distribució funcional de sòl de Mallorca, analitza el fet turístic i llur implicacions espacials en el grau d'urbanització dels municipis de Mallorca, i fa un seguit de quadres sobre l'especialització funcional dels municipis. En la conclusió proposa la consideració de Mallorca com una àrea globalment urbana en què la capital pot complir la seva funció de donar sentit a l'illa en el context econòmic sols a condició d'esser ben comunicada amb tota l'illa. El treball ve il·lustrats per 3 mapes i 8 quadres explicatius de la distribució de població, ocupació, nivell turístic etc. per municipis.

NY

OBRA CULTURAL BALEAR

guardonada amb el premi d'honor

JAUME I

1979

pels seus serveis a la nostra llengua

FEIS-VOS-NE SOCI

C/. Impremta, 1

Tel. 22 32 99

Ciutat de Mallorca

**La seva llibreta
o talonari de "la Caixa"
són diners a l'instant
a tot Catalunya,
Balears i Madrid.**

Més de 550 Oficines al seu servei.

**CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"**